

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Anna Krejzarová

**Formy šikany u žáků s Aspergerovým
syndromem v běžné škole**

Prohlašuji, že bakalářskou práci včetně příloh, jsem vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu. Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – využití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a využití díla školního a §60 školní dílo.

Beru na vědomí, že Univerzita Palackého v Olomouci (dále UP Olomouc) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užívat (§35 odst. 3), souhlasím, aby jeden výtisk bakalářské práce byl uložen v Knihovně UP k prezenčnímu nahlédnutí.

Souhlasím, že údaje o mé bakalářské práci budou zveřejněny ve Studijním informačním systému UP, v případě zájmu UP Olomouc uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užití výsledky a výstupy mé bakalářské práce v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona, použít výsledky a výstupy mé bakalářské práce nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem UP Olomouc, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly UP Olomouc na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Olomouci dne

Anna Krejzarová

Poděkování

Chtěla bych velmi poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Jitce Nábělkové, Ph.D., za její cenné rady a vedení při zpracování bakalářské práce. Své rodině děkuji za trpělivost se mnou a svému příteli za důkaz, že přátelství a láska nejsou jen slova. Všem respondentům, kteří se zapojili do výzkumného šetření. Ale hlavně děkuji Bohu, neboť u něj není nic nemožného.

Anna Krejzarová

OBSAH

Úvod	7
Cíle práce	7
1 Aktuálnost řešené problematiky šikany u žáků s Aspergerovým syndromem.....	8
1.1 Publikace zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem	8
1.2 Osoby zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem	9
1.3 Organizace zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem.....	10
1.3.1 České organizace zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem	10
1.3.2 Zahraniční organizace zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem	12
1.4 Webové stránky.....	13
1.4.1 České webové stránky	13
1.4.2 Zahraniční webové stránky	14
2 Charakteristika klíčových pojmů	16
2.1 Poruchy autistického spektra.....	16
2.2 Aspergerův syndrom	17
3 Péče o žáky s Aspergerovým syndromem	19
3.1 Osoby poskytující péči žákům s Aspergerovým syndromem	19
3.2 Terapie pro žáky s Aspergerovým syndromem.....	20
4 Inkluze	22
4.1 Charakteristika inkluze.....	22
4.2 Inkluze v legislativě	23
5 Šikana	24
5.1 Charakteristika pojmu šikana	24
5.2 Formy a projevy šikany	25
5.3 Příčiny vzniku šikany	26
5.4 Charakteristika aktérů šikany	28

5.5	Stádia šikany	29
5.6	Dopady šikany na šikanovaného	30
5.7	Prevence šikany	31
6	Projevy Aspergerova syndromu	32
6.1	Projevy Aspergerova syndromu v oblasti sociálního chování	32
6.2	Projevy Aspergerova syndromu v oblasti jazyka a řeči	32
6.3	Projevy Aspergerova syndromu v oblasti zájmů a rituálů	33
6.4	Projevy Aspergerova syndromu v pohybové oblasti.....	33
6.5	Projevy Aspergerova syndromu v kognitivní oblasti.....	33
6.6	Projevy Aspergerova syndromu v oblasti citlivosti smyslů	33
7	Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem	34
7.1	Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v oblasti sociálního chování .	34
7.2	Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v oblasti jazyka a řeči	34
7.3	Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v oblasti zájmů a rituálů	35
7.4	Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v pohybové oblasti.....	35
7.5	Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v kognitivní oblasti.....	35
7.6	Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v oblasti citlivosti smyslů	36
8	Primární prevence šikany u žáků s Aspergerovým syndromem.....	37
8.1	Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti sociálního chování	37
8.2	Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti jazyka a řeči	38
8.3	Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti zájmů a rituálů	39
8.4	Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti pohybové	39
8.5	Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti kognitivní.....	40

8.6 Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti citlivosti smyslů.....	40
9 Výzkum.....	41
9.1 Výzkumný záměr	41
9.2 Metodologie výzkumného šetření	41
9.3 Stanovení výzkumného problému	42
9.4 Cíle výzkumného šetření	42
9.5 Realizace výzkumného šetření	43
9.6 Charakteristika výzkumného vzorku.....	43
10 Výsledky výzkumného šetření	44
10.1 Zpracování empirických dat	44
10.2 Vyvození závěru a interpretace zjištěných dat	48
10.3 Shrnutí výzkumu a diskuze k výsledkům výzkumného šetření.....	49
Závěr	50
Seznam použité literatury	53
Seznam použitých zkratk	56
Seznam tabulek	57
Přílohy.....	58
Seznam příloh.....	59

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřená na formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Jako cílovou skupinu jsem si vybrala žáky s Aspergerovým syndromem. Ten mě zaujal tím, že nelze na první pohled poznat a jedinci s tímto syndromem vypadají jako ostatní zdraví lidé. Také kvůli tomu, že každá osoba s tímto syndromem je svým způsobem jedinečná, neboť projevy, které se u tohoto syndromu objevují, nelze přesně definovat pro všechny osoby s Aspergerovým syndromem.

Avšak právě kvůli své nelehkosti rozpoznat tento syndrom pouhým okem se může stát, že pedagogičtí pracovníci a žáci nemusí tušit, že takového žáka mají mezi sebou. Když ani netuší co je Aspergerův syndrom, jak se projevuje a jak k takovému žákovi přistupovat, mohou si mylně myslet, že žák je jen nevychovaný a snaží se upoutat pozornost. V takovém případě může žák s Aspergerovým syndromem ve škole zažívat těžké časy, které mohou vyvrcholit i šikanou.

Právě proto je smyslem této práce poukázat na problematiku šikany u žáků s Aspergerovým syndromem.

Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je zjistit nejčastější formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Seznámit čtenáře s publikacemi, osobami, organizacemi a webovými stránky, které se touto problematikou zabývají. Charakterizovat užité klíčové pojmy poruchy autistického spektra a Aspergerův syndrom. Představit jaké druhy péče, mohou žáci s Aspergerovým syndromem využívat a které jim mohou pomoci zvládat těžké situace ve škole nebo v životě. Dále obeznámit s procesem inkluze a negativním jevem šikanou. Uvést oblasti u Aspergerova syndromu, ve kterých mají tito jedinci nejčastěji potíže a představit projevy, které se k těmto oblastem pojí. V návaznosti na tyto potíže seznámit s formami šikany, které kvůli těmto omezením u Aspergerova syndromu mohou vzniknout a následně podat vhodná preventivní opatření pro předcházení šikany u žáků s Aspergerovým syndromem.

Empirická část práce bude založena na kvantitativním výzkumu, za pomoci dotazníkového šetření. Cílem dotazníkového šetření bude ověřit, zda se šikana ve vztahu k žákovi s Aspergerovým syndromem na škole objevuje. A následně zjistit jakou má nejčastější formu, podobu a projev. Tyto odpovědi budou získány od pedagogických pracovníků, kteří mají na své škole žáka s Aspergerovým syndromem.

1 AKTUÁLNOST ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY ŠIKANY U ŽÁKŮ S ASPERGEROVÝM SYNDROMEM

Cílem této kapitoly je seznámit s publikacemi, které se zabývají šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem. Představit osoby, které se specializují na Aspergerův syndrom a mají v této oblasti zkušenosti. Uvést přehled českých a zahraničních organizací a webových stránek, které se věnují šikaně u žáků s Aspergerovým syndromem. Podat k nim stručný popis činností a možnosti poskytovaných služeb.

1.1 Publikace zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem

V České republice se nenachází velké množství publikací, které se přímo zabývají pouze šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem. Ve větší míře se nachází publikace, které řeší pouze Aspergerův syndrom nebo šikanu.

Publikace, která se zabývá šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem se nazývá **Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem**. Úzká a velmi přehledně zpracovaná publikace nabízí rodičům, učitelům, ale i odborníkům velmi cenné rady a nápady, jak řešit šikanu u žáků, kteří mají Aspergerův syndrom. Dále uvádí možná preventivní opatření, jak šikaně u žáků s Aspergerovým syndromem předcházet. Všechny znalosti, které se v publikaci objevují, jsou podloženy zkušenostmi získanými z praxe s těmito žáky. Tato publikace se snaží podat odpověď na to, proč se šikana u žáků s Aspergerovým syndromem objevuje častěji než u ostatních žáků. Zmiňuje se o významu rodičů ve výchově žáka s Aspergerovým syndromem, kdy jejich správná výchova a podpora může pomáhat v prevenci proti šikaně.¹

Další publikace s názvem **Šikana dětí s poruchami autistického spektra** je na rozdíl od předchozí publikace založena na osobní zkušenosti s šikanou. Autor, který tuto publikaci napsal, sám trpí Aspergerovým syndromem. Zabývá se stejnou otázkou jako předchozí publikace a snaží se nalézt odpověď na to, proč jsou žáci s Aspergerovým syndromem snadnou obětí šikany. V této publikaci je možné nalézt velké množství různých přístupů, jak se postavit negativním jevům, které se ve škole objevují, především v interakci s ostatními žáky nebo

¹ Srov. BITTMANNOVÁ, Lenka a Julius BITTMANN. *Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem*. Autor úvodu David ČÁP. Praha: Pasparta, 2016, str. 76

učiteli. Publikace velmi zdůrazňuje, že šikana má opravdu nepříznivý vliv na žáky s Aspergerovým syndromem a že následky šikany bývají trvalé.²

Přehlednou charakteristiku Aspergerova syndromu a šikany podrobně popisuje zahraniční publikace **Asperger syndrome and bullying: strategies and solutions**, která je od stejného autora jako předchozí publikace. Opět je podložena osobní zkušeností autora s šikanou. V této publikaci je uvedeno, jak jednoduše rozeznat šikanu a jak ji následně zastavit. V prevenci šikany u žáků s Aspergerovým syndromem se klade velký důraz na význam intervence mezi žáky.³

Na rozdíl od ostatních publikací se kniha s názvem **Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace** se zaměřuje na oblasti, ve kterých mají žáci, kteří tímto syndromem trpí, nejčastěji problémy. Řeší sociální chování, komunikaci, zájmy, pohybové schopnosti, kognici a citlivost smyslů. Právě v těchto oblastech se žáci s Aspergerovým syndromem mohou nejvíce odlišovat. Publikace podává ke každé oblasti i možnou metodiku nebo strategii, jak situaci zlepšit nebo jak pomoci žákovi, který má tento syndrom.⁴

1.2 Osoby zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem

V této dílčí kapitole je uveden přehled českých a zahraničních odborníků na poruchy autistického spektra. Tito specialisté poskytují poradenství nebo přednášky pro rodiče, pedagogy, ale i širokou veřejnost. Je také možné zakoupit odborné publikace, které nabízejí informace o poruchách autistického spektra. Zpracované informace jsou podloženy mnoholetými zkušenostmi získanými z praxe.

Lenka Bittmannová

Odbornice, která se věnuje lidem s poruchami autistického spektra. Nabízí poradenské, publikační a přednáškové činnosti. Poskytuje lidem s poruchou autistického spektra nácviky sociálních a komunikačních dovedností.

Julius Bittmann

Specialista v oblasti skupinových a individuálních terapií. Pracuje s dětmi i dospělými lidmi, kteří mají poruchu autistického spektra. Věnuje se přednáškové a publikační činnosti.⁵

² Srov. DUBIN, Nick. *Šikana dětí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2009, str. 18-19

³ Srov. DUBIN, Nick. *Asperger syndrome and bullying: strategies and solutions*, 2007, str. 14

⁴ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-979-8. str. 5-18

⁵ Srov. BITTMANNOVÁ, Lenka a JULIUS BITTMANN. *Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem. Autor úvodu David ČÁP*. Praha: Pasparta, 2016, str. 90

Lucie Bělohávková

Kognitivně-behaviorální terapeutka, která pracuje s dětmi i dospělými. Organizuje přednášky a cvičení zabývající se poruchami autistického spektra. Napsala několik odborných publikací.⁶

Kateřina Thorová

Psycholožka a ředitelka metodického střediska, která se zabývá poruchami autistického spektra. Napsala několik publikací, článků a aktivně se věnuje přednáškové činnosti.⁷

Nick Dubin

Napsal publikace, ve kterých se zabývá problematikou autismu. V dospělosti mu byl diagnostikován Aspergerův syndrom.⁸

Tony Attwood

Odborník, zabývající se poruchami autistického spektra. Je autorem mnoha publikací, kde přehledně zpracoval danou problematiku.⁹

1.3 Organizace zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem

V této dílčí kapitole je uveden přehled organizací v České Republice a v zahraničí, které se zabývají šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem. Tyto organizace nabízejí pomoc rodinám, které mají děti s poruchou autistického spektra. Poskytují poradenství, snaží se řešit výchovné a vzdělávací problémy u dětí s poruchou autistického spektra. Organizace většinou spolupracují s rodiči, odborníky a jinými státními orgány.

1.3.1 České organizace zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem

ZA SKLEM o. s.

Organizace podporuje osoby s PAS v práci a vzdělávání v normálním prostředí. Mezi hlavní cíle patří zlepšení kvality života lidem s PAS a integrace těchto lidí do společnosti.¹⁰

⁶ Srov. PhDr. Lucie Bělohávková - KBT terapeutka pro děti a dospělé [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.kbt-belohlavkova.cz/o-mn%C4%9B.php>

⁷ Srov. Jsme Národní ústav pro autismus, z.ú.: Dříve APLA Praha. [online]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://www.praha.apla.cz/phdr-katerina-thorova-ph-d.html>

⁸ Srov. DUBIN, Nick. *Šikana dětí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2009, str. 19

⁹ Srov. TONY ATTWOOD [online]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://www.tonyattwood.com.au/tony-attwood-s-profile>

¹⁰ Srov. Vnímám svět jinak. NERĚŠ TO.. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.zasklem.com/o-sdruzeni/>

RAIN MAN – spolek rodičů a přátel dětí s autismem

V této organizaci se zapojují kromě rodičů i odborníci z různých pomocných zaměstnání. Je otevřená i studentům s chutí pomáhat a snažit se zlepšit kvalitu života dětem, které trpí autismem. Kromě vzdělávání a různých akcí pro rodiče s dětmi, kteří trpí autismem, poskytuje tato organizace i nepřetržité poradenství.¹¹

InternetPoradna.cz

Jedná se o organizaci, která pomáhá lidem se zdravotním postižením. Poskytuje bezplatné sociální služby. Řeší situace a problémy, ve kterých si lidé kvůli svému postižení neví rady. Jejich spolupráce je rozsáhlá, neboť spolupracuje jak s odborníky, tak i se školami, neziskovými organizacemi a poradnami.¹²

APLA

Tato organizace se skládá z rodičů a odborníků pracujících s lidmi, kteří trpí poruchou autistického spektra. Jejich cílem je zkvalitnit péči a podávat profesionální pomoc lidem s poruchou autistického spektra.¹³

AUTISTIK

Organizace založená na dobrovolnících. Mezi své cíle řadí snahu zlepšit podmínky občanů s autismem. Angažuje se v realizaci práv na vzdělávání a výchovy postižených dětí. Poskytují rehabilitační, terapeutické a ozdravné pobyty pro rodiny, které mají děti s autismem.¹⁴

Jdeme Autistům Naproti z.s.

Náplní této organizace je nabízet pomoc, podporu a poradenství rodinám, které mají děti s poruchou autistického spektra. Provozují službu rané péče a osvětu veřejnosti. Organizace spolupracuje s odborníky i s orgány státní správy a samosprávy.¹⁵

Triangl – centrum pro rodinu

Organizace nabízí pomoc s řešením osobnostních, vztahových a výchovných problémů. Poskytuje terapeutické a poradenské služby. Cílem je podporovat dobré mezilidské vztahy a řešit psychosociální problémy.

¹¹ Srov. Spolek rodičů a přátel dětí s autismem [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.rain-man.cz/o-nas/>

¹² Srov. InternetPoradna.cz [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.internetporadna.cz/>

¹³ Srov. Asociace pomáhající lidem s autismem [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.apla-ok.cz>

¹⁴ Srov. AUTISTIK [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.autistik.eu/>

¹⁵ Srov. Jdeme Autistům Naproti z.s. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.jan-olomouc.cz>

U dětí a mládeže se zaměřují na emoční potíže, problémy v komunikaci, adaptační potíže, problémové chování, potíže ve škole a potíže dětí se specifickými potřebami.¹⁶

1.3.2 Zahraniční organizace zabývající se šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem

YOUR LITTLE PROFESSOR

Organizace poskytující informace rodičům, kteří mají děti s poruchou autistického spektra. Snaží se pomáhat rodinám a jejich dětem s PAS. Učí je potřebným dovednostem, aby si je osvojili a mohli je následně využívat v běžném životě.¹⁷

ASPEN (asperger Autism SPectrum Education Network)

Tato organizace pomáhá rodinám, které mají děti s poruchou autistického spektra. Rozvíjí u dětí s PAS jejich maximální potenciál. Snaží se je naučit dovednostem, které si doposud neosvojili, kvůli svému zdravotnímu omezení.¹⁸

US Autism & Asperger Association (USAAA)

Nezisková organizace, která se zabývá vzděláváním, podporou a hledání příležitostí v rozvoji plného potenciálu u lidí, kteří trpí Autismem a Aspergerovým syndromem.¹⁹

AANE (Asperger/ Autism Network)

Organizace pracující s jednotlivci, rodinami a profesionály. Pomáhá lidem s Aspergerovým syndromem a poruchami autistického spektra. Poskytují informace, vzdělávání a podporu.²⁰

NAC (National Autism Center)

Tato nezisková organizace se snaží šířit informace o léčbě poruch autistického spektra. Podává osvědčené postupy, poskytuje komplexní a spolehlivé zdroje pro rodiny.²¹

Aspect

Organizace poskytující služby pro osoby s poruchou autistického spektra. Nabízí poradenství, diagnostické hodnocení, rodičovskou a rodinnou podporu.²²

¹⁶ Srov. Triangl centrum pro rodinu [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.centrumtriangl.cz/>

¹⁷ Srov. YOUR LITTLE PROFESSOR [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.yourlittleprofessor.com/>

¹⁸ Srov. Aspen: asperger autism spectrum education network [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: www.aspenj.org

¹⁹ Srov. US Autism & Asperger Association [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.usautism.org/index.htm>

²⁰ Srov. AANE: ASPERGER/ AUTISM NETWORK [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.aane.org/about-us/about-our-organization/>

²¹ Srov. NAC [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.nationalautismcenter.org/about-nac/>

²² Srov. Autism Spektrum [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <https://www.autismspectrum.org.au/content/about-aspect>

1.4 Webové stránky

Přehled českých a zahraničních webových stránek, které se zabývají šikanou u žáků s Aspergerovým syndromem. Na webových stránkách lze nalézt informace k řešení problematice, možnosti pomoci osobám, které trpí tímto syndromem. Dále tipy na filmy a literaturu, jenž pojednává o této problematice.

1.4.1 České webové stránky

www.aspergeruvsyndrom.cz

Webové stránky poskytují všeobecný přehled o Aspergerově syndromu a nabízí služby v oblasti vzdělávání, zaměstnání, terapií, poradenství a další odkazy pro vzdělávání.²³

www.modraberuska.cz

Webový portál Modrá beruška podává informace zabývající se poruchami autistického spektra. Jeho hlavním cílem je pomoc rodičům, kteří mají děti s poruchou autistického spektra a usnadnit jim orientaci v oblasti sociální, zdravotní a ve školství.²⁴

www.autismus.cz

Na těchto webových stránkách se nachází celkový přehled o autismu a odkazy na poradenskou, zdravotnickou zařízení nebo vzdělávací organizace rozdělené dle kraje. Další odkazy na tomto portále nabízí tipy na knihy nebo filmy zabývající se touto problematikou.²⁵

www.sikana.org

Stránky zabývající se šikanou, poskytují pomoc obětem šikanování a zaměřují se na prevenci šikany. Nachází se zde články, literatura, rady a legislativa zabývající se šikanou.²⁶

www.prevence-info.cz

Na těchto stránkách se nachází velmi široký přehled primární prevence. Jsou zde uvedeny sítě organizací, které se šikanou zabývají.²⁷

²³ Srov. Aspergerův syndrom.cz [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.aspergeruvsyndrom.cz/>

²⁴ Srov. Portál nejen pro rodiče dětí s autismem [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.modraberuska.cz>

²⁵ Srov. Portál o poruchách autistického spektra [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/>

²⁶ Srov. Společenství proti šikaně [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.sikana.org>

²⁷ Srov. Prevence-info.cz: Prevence rizikového chování [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz>

www.linkabezpeci.cz

Tyto stránky poskytují přímou pomoc dětem, které zažívají nebo mají zkušenost se šikanou. Telefonní linka je zdarma, funguje 24 hodin denně. Vše je anonymní.²⁸

www.minimalizacesikany.cz

Stránky poskytují program školám, kde se objevila šikana. Snaží se snížit časté projevy šikany mezi dětmi. Na stránkách lze nalézt nonstop telefonní linku, která slouží jako poradna a je bezplatná.²⁹

1.4.2 Zahraníční webové stránky

www.aspergerinformation.org

Web autorky Rebekah Heinrichs pojednává o Aspergerově syndromu a šikaně.

www.tonyattwood.com.au

Tony Attwood je velmi známý odborník na Aspergerův syndrom. Na těchto webových stránkách zveřejňuje své znalosti a zkušenosti v této problematice.³⁰

www.autism-help.org

Stránky se zabývají autismem a Aspergerovým syndromem. Podávají všeobecné informace pro rodiče. Poskytují mnoho odkazů na další stránky, které se zabývají stejnou problematikou.³¹

www.actionforaspergers.org

Tyto webové stránky předkládají poznatky o Aspergerově syndromu a autismu. Nabízí možnosti poradenství, diagnostické služby, fundraisingové akce, školení a konference.³²

www.asperger-syndrome.me.uk

Na těchto stránkách je velké množství informací o Aspergerově syndromu. Nachází se zde odkazy na další webové stránky.³³

²⁸ Srov. Linka bezpečí [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.linkabezpeci.cz>

²⁹ Srov. Minimalizace šikany [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.minimalizacesikany.cz/>

³⁰ Srov. DUBIN, Nick. *Šikana dětí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2009, str. 174-175

³¹ Srov. A better future for children with Autism, Asperger's Syndrome and related developmental disorders [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.autism-help.org>

³² Srov. Action for Asperger's: Welcome to the online home of Action for Asperger's [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <https://www.actionforaspergers.org/>

³³ Srov. Asperger-Syndrome.me.uk: Offering Help, Support and Information regarding Asperger Syndrome [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: www.asperger-syndrome.me.uk

www.aspergersyndrome.org

Webové stránky podávají informativní sdělení o Aspergerově syndromu, autismu pro rodiny a odborníky.³⁴

www.autismsafety.org

Stránky se zabývají autismem. Podávají informace k prevenci šikany. Poskytují možnosti podpory, nabídku terapií a lékařských služeb.³⁵

www.assupportgrouponline.org

Tyto webové stránky slouží jako podpůrná skupina. Poskytují informace a zajímavé články z oblasti Aspergerova syndromu.³⁶

Z uvedeného přehledu publikací, osob, organizací a webových stránek je zřejmé, že problematika šikany u žáků s Aspergerovým syndromem je velmi živým problémem. Některé webové stránky a publikace podávají velmi užitečné poznatky k této problematice. Znalosti, které obsahují, často vychází z dlouhodobých zkušeností, které jsou získány z praxe. Odborníci a organizace, které se také zabývají touto problematikou, je možné kontaktovat pro zájem o konzultace, poradenství či dlouhodobou spolupráci.

³⁴ Srov. Autism Spectrum Connection [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.aspergersyndrome.org/>

³⁵ Srov. National Autism Association [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.autismsafety.org/index.php>

³⁶ Srov. A.S.S.G.O: No. 1 Resource made by AS people in the UK! [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.assupportgrouponline.org/>

2 CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH POJMŮ

Cílem této kapitoly je charakterizovat použité pojmy. Vysvětlit, jak vznikl název poruchy autistického spektra. Seznámit se s oblastmi, které jedinci s poruchou autistického spektra mívají nejvíce zasažené a představit jaké další poruchy spadají do poruch autistického spektra. V další dílčí kapitole je cílem charakterizovat pojem Aspergerův syndrom. Představit nejčastější projevy a oblasti, ve kterých, mají jedinci s tímto syndromem problémy.

2.1 Poruchy autistického spektra

Poruchy autistického spektra jsou často označovány zkratkou PAS. V letech 1943 Leo Kanner uvedl PAS jako samostatnou specifickou poruchu. Název této poruchy vychází z řeckého slova „autos“, což v překladu znamená „sám“ Kanner se domníval, že lidé s autismem mají vlastní svět a trpí samotou.³⁷

Podobnou představu o autismu měl i Eugen Bleuler. Ten v roce 1911 poprvé užil slovo autismus. V dřívější době se užívalo slovo autistický většinou jen k popisu člověka, který trpí schizofrenií. Avšak význam už tehdy vyjadřoval většinou velké zaměření na sebe samého a útěk do vlastního světa.³⁸

PAS jsou poruchy, které se projevují už od raného dětství. Kdy se přesně projeví, záleží na daném typu poruchy. Všechny poruchy PAS jsou nevy léčitelné a vrozené. Tyto poruchy velmi narušují vývoj jedince v různých oblastech.³⁹

Hanz Asperger se ve své disertační práci zabýval právě podobnou problematikou. Zjistil, že děti, které trpěly poruchou autistického spektra, měly problémy v komunikaci, v sociálním chování, v hrubé a jemné motorice. Často se objevovaly u dětí ulpívavé zájmy a některé děti měly nadprůměrnou inteligenci. Ve své disertační práci se mu podařilo určit oblasti, ve kterých mají děti trpící PAS největší problémy. Podle diagnostických systémů poruchy autistického spektra omezují tři oblasti. Jedná se o oblast oboustranné sociální interakce, obousměrné komunikace a omezení představivosti. Když se objeví tyto tři problémy u jedince s poruchou autistického spektra, lze hovořit o takzvané „triádě“.⁴⁰

K poruchám autistického spektra se řadí podle mezinárodní klasifikace nemocí dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, jiná dezintegrační porucha v dětství,

³⁷ Srov. ŘÍHOVÁ, Alena. *Porucha autistického spektra: (pomoc pro rodiče dětí s PAS)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. str. 10

³⁸ Srov. PASTIERIKOVÁ, Lucia. *Porucha autistického spektra*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. str. 8

³⁹ Srov. ŘÍHOVÁ, Alena. *Porucha autistického spektra: (pomoc pro rodiče dětí s PAS)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. str. 11

⁴⁰ Srov. PASTIERIKOVÁ, Lucia. *Porucha autistického spektra*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. str. 8-14

hyperaktivní poruchu sdruženou s mentální retardací a stereotypními pohyby, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy a pervazivní vývojovou poruchu nespecifikovanou.⁴¹

2.2 Aspergerův syndrom

„Je to postižení, které v určitých rysech připomíná autismus. Lidé s AS většinou vypadají a mluví normálně. Mají však problémy v sociálním porozumění a v sociální komunikaci. Může se zdát, že jsou hrubí, netaktní a arogantní, chovají se divně, výstředně nebo nevypočitatelně.“

B. Boyd

Boydová popisuje Aspergerův syndrom jako skryté postižení, protože symptomy, které jsou doprovázející u tohoto syndromu, nemusí být na první pohled viditelné. A proto bývá velmi lehce zaměňován za pouhé projevy úzkosti.⁴²

Aspergerův syndrom spadá do poruch autistického spektra, podle Mezinárodní statistické klasifikace bývá označován jako F84.5. Jedná se však o samostatný syndrom.⁴³

V roce 1944 udělal Hans Asperger výzkum, kde se zabýval nejčastějšími projevy tohoto syndromu. Z výzkumu zjistil, že Aspergerův syndrom mívají častěji chlapci než dívky a že projevy tohoto syndromu jsou specifické.⁴⁴

Dále vymezil u Aspergerova syndromu nejčastěji postižené oblasti. Jedná se o oblast sociální interakce, komunikace a představitosti. V letech 1981 pojem Aspergerův syndrom, poprvé použila Lorna Wingová, která jej napsala ve své publikaci. Zahrnula tímto termínem dospělé, ale i děti, u kterých se projevovali příznaky, které popsal Hans Asperger.⁴⁵

Mezi další projevy Aspergerova syndromu se řadí opožděný vývoj řeči a zvláštnosti v řeči, nemotornost, omezené zájmy, inklinování k rituálům, problémy v neverbální komunikaci a nevhodné chování. Osoby s Aspergerovým syndromem se hůře přizpůsobují novému prostředí a novým situacím. Proto se u nich často objevuje náladovost, vznětlivost nebo plačtivost.

⁴¹ Srov. ŘÍHOVÁ, Alena. *Porucha autistického spektra: (pomoc pro rodiče dětí s PAS)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. str. 10

⁴² Srov. BOYD, Brenda. *Výchova dítěte s Aspergerovým syndromem: 200 nápadů, rad a strategií*. 2011. str. 24

⁴³ Srov. VITÁSKOVÁ, Kateřina. *Posuzování verbální a neverbální složky komunikace ve speciálně pedagogické praxi: výsledky partikulárních výzkumných šetření*. 2014. str. 29

⁴⁴ Srov. ŘÍHOVÁ, Alena. *Porucha autistického spektra: (pomoc pro rodiče dětí s PAS)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. str. 15

⁴⁵ Srov. PASTIERIKOVÁ, Lucia. *Porucha autistického spektra*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. str. 45-46

Někteří jedinci mohou být intelektově velmi obdařeni, a mohou tak v určitých činnostech vynikat.⁴⁶

Poruchy autistického spektra se mohou značit zkratkou PAS a jsou samostatnou specifickou poruchou. Jsou vrozené a nevyléčitelné. Do poruch autistického spektra patří i Aspergerův syndrom, který postihuje oblasti sociální interakce, představivosti a komunikace. Podrobnější charakteristiku poruch autistického spektra a Aspergerova syndromu, lze nalézt v mnoha publikacích, které se touto problematikou zabývají.

⁴⁶ Srov. THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. Str.185-188

3 PÉČE O ŽÁKY S ASPERGEROVÝM SYNDROMEM

První část této kapitoly se zabývá osobami, které nabízí žákům s Aspergerovým syndromem péči. Druhá dílčí kapitola uvádí přehled terapií, které mohou žáci s Aspergerovým syndromem využívat. Osoby, které jsou uvedené v první dílčí kapitole, poskytují péči ve formě poradenské, diagnostické nebo terapeutické. U každé jednotlivé osoby je zmíněna možná nabídka péče, kterou poskytuje. Přehled terapií, který se nachází v druhé části této kapitoly, popisuje jednotlivé druhy terapií. Uvádí jejich náplň nebo přínos pro žáka, který má Aspergerův syndrom.

3.1 Osoby poskytující péči žákům s Aspergerovým syndromem

Speciální pedagog

Ve škole především zastává terapeutickou, korekční a poradenskou činnost pro žáky s Aspergerovým syndromem. Zajišťuje žákům speciální pomůcky, které jim pomáhají při výuce. Radí jim, jak tyto pomůcky používat a jak se správně učit. Poskytuje pomoc rodičům v oblasti výchovy. Také nabízí možnost postupů ve vzdělávání u žáků s Aspergerovým syndromem pro učitele a vychovatele.⁴⁷

Psycholog

Poskytuje diagnostiku a hodnotí mentální úroveň zkoumaného jedince. Doporučuje školy, které by žák s Aspergerovým syndromem mohl zvládnout. Zabývá se nežádoucím chováním zkoumaného jedince a pomáhá řešit jeho chování. Z vyšetření sepisuje zprávy, které jsou potřebné pro rodiče, školy či lékaře.

Logoped

Pracuje s žákem za využití komunikační terapie. Užívá k tomu různé způsoby, které obohacuje vizuálními objekty. Jsou to věci, které lze vidět jako například kniha nebo obrázky. Dále pomáhá žákovi s Aspergerovým syndromem rozvíjet neverbální komunikaci.

Sociální pracovník

Uspadňuje orientaci v sociální a právní sféře a v současné legislativě. Dále podává možnosti nabídek, které poskytují různá zařízení, organizace či osoby pro žáky s Aspergerovým syndromem. K takovým nabídkám mohou patřit tábory, kroužky, ale i asistenční služby.

⁴⁷ Srov. LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7. str. 122- 123

Behaviorální terapeut

Pomáhá žákovi, který má Aspergerův syndrom v uchopování správného sociálního chování. Poskytuje pomoc při problémovém chování žáka, snaží se toto chování řešit a podává k tomu návrhy možných řešení. Zároveň se zabývá prevencí problémového chování a usiluje o minimalizaci výskytu.⁴⁸

3.2 Terapie pro žáky s Aspergerovým syndromem

V současné době je velký výběr terapií, které pomáhají dětem s Aspergerovým syndromem. K léčbě užívají různých metod, kterými se snaží docílit, aby dítě, které trpí Aspergerovým syndromem, bylo schopné zvládat činnosti a situace v běžném životě.

Ergoterapie

Ergoterapie pomáhá nacvičovat sebeobsluhu a rozvíjet sociální dovednosti u dítěte. Také se využívá k potlačení symptomů, které se objevují u Aspergerova syndromu. Zaměřuje se na oblasti vědomí vlastního těla, zlepšení koordinace, dovednosti jemné motoriky, porozumění světu pomocí smyslů, dovednosti běžného dne, aktivity doma, ve škole a v komunitě a učí i uklidňující techniky.⁴⁹

Arteterapie

Arteterapie využívá jako léčebnou metodu výtvarné projevy. Vytvořené výtvarné dílo je výsledkem pocitů, emocí a určitého postoje člověka. Dítě s Aspergerovým syndromem, může pak vyjádřit za pomoci těchto technik, jak se cítí, co prožívá nebo jen uvolnit své napětí. Jde o osobní vyjádření a z této tvorby může specialista poznat více, pochopit jej a následně mu i pomoci.⁵⁰

Dramaterapie

Dramaterapie využívá divadelní a dramatické prostředky. Používá verbální a neverbální komunikaci. Tato terapie může dosáhnout u dětí s Aspergerovým syndromem k úlevě a napomoci k porozumění určitých situací či jednání druhých lidí ve svém okolí.⁵¹

⁴⁸ Srov. THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. str. 371

⁴⁹ Srov. JACOBS, Debra S. a Dion E. BETTS. *Nácvik sebeobsluhy a sociálních dovedností u dětí s autismem*. Praha: Portál, 2013, str. 5-14

⁵⁰ Srov. POTMĚŠILOVÁ, Petra a Petra SOBKOVÁ. *Arteterapie a artefietika nejen pro sociální pedagogy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, str. 7-8

⁵¹ Srov. VALENTA, Milan. *Dramaterapie*. 4., aktualiz. a rozš. vyd., Praha: Grada Publishing, 2011, str. 23-24

Muzikoterapie

Muzikoterapie používá hudbu a její pozitivní působení na člověka. U dítěte s Aspergerovým syndromem napomáhá hudba k vyjadřování vlastních pocitů, stavů a momentálního prožívání. Tato terapie má stimulující účinky, a proto dětem s Aspergerovým syndromem pomáhá k uvolnění a zklidnění.⁵²

Canisterapie

Canisterapie je terapie, která využívá ve své léčbě psa. Pes má pozitivní vliv na člověka a dokáže měnit vnitřní rozpoložení člověka. U dětí s Aspergerovým syndromem může tato léčebná metoda pomáhat odbourávat stres a duševní nepohodu.⁵³

Hipoterapie

Hipoterapie je terapeutická metoda, která využívá k léčbě člověka koně. Jde o působení koně na člověka. Jízdou na koni se snaží u dětí s Aspergerovým syndromem obnovovat ztracené funkce a minimalizovat určitá postižení.⁵⁴

ABA terapie

ABA terapie neboli aplikovaná behaviorální analýza je terapie, která se zakládá na metodách, nástrojích, technikách a strategiích, které jsou velmi systematické. Snaží se touto terapií minimalizovat nežádoucí chování a kompenzovat jej vhodným přesněji žádoucím chováním. Dále se u jedince rozvíjí sociální a další dovednosti, které jsou potřebné pro zkvalitnění života jedince s Aspergerovým syndromem.⁵⁵

Žáci s Aspergerovým syndromem mohou využívat osoby poskytující péči. Mezi osoby poskytující péči, se řadí speciální pedagog, psycholog, logoped, sociální pracovník a behaviorální terapeut. Žákům s Aspergerovým syndromem mohou poskytnout pomoc, poradenství nebo terapeutickou činnost. Další péčí je terapie, která může zlepšovat u jedince pohybové a sociální dovednosti nebo minimalizovat napětí a stres. K těmto terapiím patří ergoterapie, arteterapie, dramaterapie, muzikoterapie, canisterapie, hipoterapie a ABA terapie.

⁵² Srov. GERLICOVÁ, Markéta. *Muzikoterapie v praxi: příběhy muzikoterapeutických cest*. Praha: Grada Publishing, 2014, str. 5-11

⁵³ Srov. GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál, 2011, str. 15

⁵⁴ Srov. HOLLÝ, Karol a Karol HORNÁČEK. *Hipoterapie: léčba pomocí koně*. Ostrava: Montanex, 2005, str. 11-19

⁵⁵ Srov. AUT - Centrum o.p.s.: Centrum terapeutické péče o děti s autismem a poruchami chování Více zde: <http://www.aut-centrum.cz/autismus/proc-aba/> [online]. [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: <http://www.aut-centrum.cz/autismus/proc-aba/>

4 INKLUZE

V první části této kapitoly se nachází seznámení s pojmem inkluze a představení co je cílem inkluze. Druhá dílčí kapitola pak popisuje legislativními dokumenty, které se inkluzí zabývají.

4.1 Charakteristika inkluze

Pojem inkluze se začal používat v roce 1994 po konferenci v Salamance. Dnes se pro inkluzi používají i pojmy „inkluzivní vzdělávání“ nebo „školní inkluze“. Avšak nejčastěji se vyskytuje pojem „inkluze“.⁵⁶

Slovo „inkluze“ pochází z latinského slova „inclusio“, což v překladu znamená zapojení se nebo začlenění. Inkluzi lze rozdělit na sociální a školní. Sociální inkluze se projevuje přijetím a začleněním se jedince do skupiny, ve které se může angažovat a zároveň být pro skupinu přínosem. Skupina přijímá jedince jako individualitu i přes zdravotní omezení nebo jinou národnost. Proto inkluze znamená, že ačkoliv je každý člověk jiný, může společně tvořit a společně činit rozhodnutí. Pokud by se skupina snažila adaptovat na společnost, už by se nejednalo o inkluzi, neboť u inkluze se společnost snaží brát ohled na potřeby každého jedince.⁵⁷

U inkluze jde o systém základního vzdělání, který každému dítěti dává možnost chodit do školy v lokalitě, ve které bydlí. Povinností pedagoga, který spadá do tohoto systému, je naučit se přijímat každého žáka jako jedinečnou osobnost a přistupovat k němu individuálně. Takto se řídí i celá výuka, správa a filozofie školy. Přijímá žáka jako individualitu a tvoří individualizovaný přístup. V tomto přístupu se snaží vytvořit takovou vzdělávací strategii, která bude nastavena na míru žákovi podle zdravotního omezení, jeho potřeb a schopností. Snahou inkluze je docílit, aby se u žáků rozvíjel respekt vůči sobě samému a vůči ostatním žákům. Dále, aby docházelo k naplnění a rozvoji potenciálu, komunikace a spolupráce u každého jedince.⁵⁸

56 Srov. TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Průvodce školní inkluzí: aneb Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. str. 34

57 Srov. ANDERLIKOVÁ, Lore. *Cesta k inkluzi: Úvahy z praxe a pro praxi*. Praha: Stanislav Juhaňák-TRITON, 2014. str. 37-45

58 Srov. TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Průvodce školní inkluzí: aneb Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. str. 35

4.2 Inkluze v legislativě

Inkluzí se školství zabývá poměrně už dlouhý čas a je zpracována v různých školských dokumentech. Mezi ně se řadí dokument Bílá kniha (2002), která uvádí, že je nutné provést změny jak mezi pedagogickými pracovníky, tak i v charakteru školy. Změny by měli umožnit žákům se speciálními potřebami bez problému navštěvovat školu a vzdělávat se. K dalším školským dokumentům o inkluzi patří vyhlášky, které vydává Ministerstvo školství, mládeže tělovýchovy (MŠMT). Zajišťují na všech školách, kde probíhá inkluze, aby pro inkluzi byly správné podmínky. Snaží se docílit, aby realizace inkluze byla úspěšná.⁵⁹

Další vyhlášky, které podporují inkluzi, se vztahují k žákům se speciálními potřebami. Podávají informace o možnostech využití poradenství na školách, využívání speciálních pomůcek a jiných podpůrných opatření, které škola poskytuje. Také uvádí možnost, že ředitel si může požádat o asistenta pedagoga u žáků se speciálními potřebami. Tyto školské vyhlášky se vztahují na školy předškolní, základní, střední, vyšší odborné a na dalších vzdělávací zařízení.⁶⁰

Slovo inkluze se používá už od roku 1994, jeho význam je začlenění či zapojení. V praxi se u inkluze jedná o začlenění žáků s různými zdravotními omezeními do běžných škol. Cílem inkluze je, snaha rozvíjet u žáků respekt, potencial a spolupráci. Inkluzí se zabývají legislativní dokumenty, jako je Bílá kniha, MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže tělovýchovy) a jiné další vyhlášky.

⁵⁹ Srov. Pedagog inkluze pro střední školy: 5.6. Zakotvení inkluze v legislativě [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <http://www.pedagoginkluze.cz/56-zakotveni-inkluze-v-legislative>

⁶⁰Srov. ŠMELOVÁ, Eva, Eva SOURALOVÁ a Alena PETROVÁ. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2017. str. 5-7

5 ŠIKANA

„Kdekdo si na mě ústa otevře, s posměchem bijí mě do tváře, všichni se srotili proti mně.“

Job 16:10

V této kapitole je charakterizován pojem šikana. Uvedena nejčastěji užívaná definice šikany, formy a projevy šikany a příčiny vzniku šikany. Následně jsou vymezeny aktéři šikany, oběť a agresor. Dále jsou představena stádia šikany a nejčastější dopady šikany na šikanovaného jedince. Na konci kapitoly je uvedena primární prevence u šikany.

5.1 Charakteristika pojmu šikana

Původ slova šikana vychází z francouzského slova *chicane*. Význam je definován jako týrání, pronásledování, sužování.⁶¹

Pojem šikana je v dnešní době často používané slovo. Mnohokrát se stává, že šikanou bývají označené negativní jednání vůči druhým. Tato negativní jednání jako jsou ignorace, konflikty či spory, které mohou skončit fyzickým útokem, ještě šikanou být nemusí. A proto často dochází k nepřesnému užití termínu šikana.⁶²

K tomuto nepřesnému užití slova šikana se vztahuje i definice šikany, kterou používají britští vědci. V této definici se zmiňují o tom, že šikanou se neoznačuje to, co se děje mezi stejně nebo podobně fyzicky silnými jedinci, kteří mají občas mezi sebou nějaký konflikt nebo spor.⁶³

Pro upřesnění, co je šikana, definovalo ministerstvo školství v metodickém pokynu šikanu takto: „Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věci druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.“⁶⁴

⁶¹ Srov. ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. str. 25

⁶² Srov. BITTMANNOVÁ, Lenka a Julius BITTMANN. *Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem. Autor úvodu David ČÁP*. Praha: Pasparta, 2016, str. 5

⁶³ Srov. ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. str. 26

⁶⁴ Cit. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení: Č.j. 24 246/2008-6 [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.sspu-opava.cz/UserFiles/File/Prevence_sikany.pdf

Další často používanou definicí učitelů a výzkumných pracovníků je definice, kterou vytvořil Dan Olweus. V této definici se zmiňuje o tom, že když nějaký jedinec zažívá dlouhodobě a často negativní jednání ze strany druhých osob, ať jedné nebo více, bude se v tomto případě jednat o šikanu.⁶⁵

5.2 Formy a projevy šikany

Mezi nejčastější formy šikany, patří šikana fyzická, verbální, aktivní, pasivní, přímá a nepřímá. V následující tabulce je přehled forem šikany a jejich nejčastějších projevů.

Tab. 1: Formy šikany a jejich projevy

Formy šikany	Projevy šikany
Fyzická – aktivní – přímá	<i>Agresor oběť kope, bije, ...</i>
Fyzická – aktivní – nepřímá	<i>Agresor pošle někoho místo sebe, aby za něj ublížil oběti...</i>
Fyzická – pasivní – přímá	<i>Agresor zakazuje oběti například jíst...</i>
Fyzická – pasivní – nepřímá	<i>Agresor odmítne vyhovět oběti...</i>
Verbální – aktivní – přímá	<i>Agresor oběť zesměšňuje...</i>
Verbální – aktivní – nepřímá	<i>Agresor šíří o oběti pomluvy...</i>
Verbální – pasivní – přímá	<i>Agresor ignoruje oběť...</i>
Verbální – pasivní – nepřímá	<i>Kolektiv se nezastane oběti, přestože je nevině obviněna.⁶⁶</i>

⁶⁵ Srov. DUBIN, Nick. *Šikana dětí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2009, str. 109

⁶⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany: Praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2011, str. 74-75

Formy šikany se dělí také na **zjevné** nebo **skryté**. V takovém případě se bude skrytá forma šikany projevat často bez viditelných projevů. To však neznamená, že nijak nepůsobí na šikanovaného. Zaměřuje se především na psychickou stránku jedince. Naproti tomu forma šikany zjevné, která se zaměřuje na tělesnou stránku jedince, je mnohem více odhalitelná. Její projevy jsou často různé formy fyzického násilí, ubližování či nadávání.⁶⁷

Další dělení forem šikany vypracoval Kolář, nazval ji klasifikace forem šikany.

- **Šikana podle druhu agrese** se nejčastěji projevuje ve formě fyzické, psychické, ale i smíšené. Dále se objevuje kyberšikana, která využívá k šikaně různých technologií.
- **Šikana podle věku a typu školy** zde se šikana tvoří mezi předškoláky, žáky základních škol, studenty učňovských oborů, studentů různých gymnázií u studentů vysokých škol.
- **Šikana z genderového hlediska** tato šikana se dělí na šikanu u chlapců a dívek, šikanu homofobní nebo šikanu, která se vyskytuje ve vztahu chlapců k dívkám nebo obráceně, dívky šikanují chlapce.
- **Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení**, kdy se jedna škola zcela zaměřuje na demokratické vedení naproti tomu škola druhá či jiné zařízení se zaměří na velmi pevný hierarchicko-autoritativní systém.
- **Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb aktérů** se váže na žáky nebo studenty, kteří mají různá zdravotní omezení. Patří sem žáci se zrakovým, sluchovým, tělesným, mentálním, vnitřním či s kombinovaným postižením.⁶⁸

5.3 Příčiny vzniku šikany

Je mnoho příčin, kvůli kterým dochází k šikaně. Podle Říčana, některé příčiny lze vidět, jiné jsou skryté. Příčiny, kvůli kterým jedinci nejčastěji šikanují, jsou:

- **tlak kolektivu** – může se třeba jednat o tlak k mužnosti, kdy jedinec mužského pohlaví, který je více citlivý a něžný, může tímto narušovat představu opravdového muže a tím podat příčinu k šikaně,
- **touha po moci** – snaha řídit druhé jedince,

⁶⁷ Srov. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. str. 27

⁶⁸ Srov. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. str. 78

- **motiv krutosti** – jedinec, který způsobuje druhému utrpení, těží z toho pocitu uspokojení,
- **zvědavost** – snaha experimentovat,
- **nuda** – touha zažívat něco nového.⁶⁹

Jsou známy případy, kdy příčinou šikany je, že šikanující jedinec si sám šikanu prožil. Avšak takových případů není tolik. Mnohem častěji se objevují případy, kdy se šikanující srovnává s druhými a pocituje, že není v něčem dost dobrý jako ostatní. Vyvolává to v něm vztek a pocitu, že není tak dobrý jako druzí. Takové nahromadění negativních pocitů se může stát příčinou šikany dalších jedinců. Bendl také uvádí, že příčinou šikany mohou být faktory, které jedince ovlivňují jako je například nevyhovující prostředí, špatné klima třídy nebo nedostatečné výchovné vedení.⁷⁰

Kolář se zmiňuje o podobných příčinách vzniku šikany, jako uvádějí autoři Řičan a Bendl. Nazývá je jako motivy, kvůli kterým někdo šikanuje. V následující tabulce je přehled motivů šikany a jejich projevů.

Tab. 2: Motivy šikany a jejich projevy

Motiv šikany	Projevy
Motiv upoutání pozornosti	<i>Agresor se snaží získat uznání a přízeň od ostatních za využití šikany.</i>
Motiv zabíjení nudy	<i>Agresor se šikanou snaží zpestřit svůj den. Zažívá z toho pocitu uspokojení a vzrušení.</i>
Motiv „Mengeleho“	<i>Agresor zkouší na oběti, jak daleko může zajít.</i>
Motiv žárlivosti	<i>Agresor žárlí na dobrý vztah, skvělé známky nebo na nějaké nadání, které má oběť.</i>
Motiv „prevence“	<i>Agresor, který si zažil dříve šikanu, chce zabránit opakování. A proto šikanuje.</i>
Motiv vykonat něco velkého	<i>Agresor se snaží ukázat druhým ale i sám sobě, že i on něco dokáže.</i>
Motiv překonání osamělosti	<i>Agresor se snaží navazovat vztah s obětí za využití šikany. Tak si s ní tvoří vazbu, někdy až velmi silnou.⁷¹</i>

⁶⁹ Srov. ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. str. 28-30

⁷⁰ Srov. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. str. 50

⁷¹ Srov. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. str. 139-140

5.4 Charakteristika aktérů šikany

Aktéry šikany jsou oběti a agresori. Lze je nazvat jako šikanující a šikanovaný nebo útočník a napadený. Šikana se většinou děje ve společenství nebo skupině. Aktéři šikany se dělí podle zapojení do šikany, a to na šikanující; šikanující, který je šikanován; přímo šikanovaný jedinec; nešikanující a nešikanovaný jedinec.⁷²

Tudíž pokud se projeví v nějaké skupině šikana, objeví se i role agresora, oběti a přihlížejícího⁷³

Agresor

Agresorem se často stává osoba, která je nevyrovnaná. Může mít zkušenost nějakého násilí, jak fyzického ve formě bití, tak i citového. Toto násilí zažil v rodině mezi sourozenci nebo na předchozí škole. Často jsou to osoby starší nebo tělesně vyspělé.⁷⁴

Kolář rozdělil agresora na tři typy. První typ, kterého nazval „Drsňák“ je neslušný až velmi jednoduchý jedinec. Často narušuje kázeň ve třídě. Jeho šikana se projevuje jako bezcitná, budí strach u ostatních jedinců a požaduje, aby ho každý poslouchal.

Druhý typ agresora je „Slušňák“, snaží se projevovat jako velmi vychovaný a chytrý jedinec. Jeho šikana se projevuje velmi vychytrale a cíleně. Může se objevovat ve skryté formě.

Třetím typem je „Srandista“ je to agresor, který je velmi veselý a živý. Šikanou se snaží bavit ostatní a sebe.⁷⁵

Oběť

Mezi časté oběti šikany se řadí osoby, které trpí nízkým sebevědomím, netolerují fyzické násilí a mají zvýšenou senzibilitu. Propadají úzkosti a strachu, nedokáží se obhájit před ostatními, nezvládají náročné situace. Mohou to být osoby, které nemají žádné přátele, kolektiv je nepřijal mezi sebe nebo se něčím odlišují od ostatních.⁷⁶

Oběti se mohou dělit na oběti slabé, což se vyznačují nějakým zdravotním omezením. Oběti silné a nahodilé, jsou vybírány bez odůvodnění. Další oběti jsou deviantní a nekonformní. Stávají se obětí právě pro své nevhodné či zvláštní chování nebo jednání. Poslední oběti jsou

⁷² Srov. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. str. 41-42

⁷³ Srov. VÁGNEROVÁ, Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany: Praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2011. str. 12

⁷⁴ Srov. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. str. 43-44

⁷⁵ Srov. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. str. 141

⁷⁶ Srov. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. str. 46-47

šikanování s životním scénářem oběti. Ty jsou často šikanováni právě z důvodu, že jsou pro tuto roli ideální.⁷⁷

Přihlízející

Patří sem zbytek skupiny, kde se vyskytuje agresor a oběť. I ostatní členové skupiny mohou prožívat vnitřní zranění. Mohou pociťovat strach a úzkost.⁷⁸

5.5 Stádia šikany

Nejčastěji používaná stádia šikany, které uvedl Kolář a ze kterých vychází mnoho autorů (Bendl, Vágnerová). Dělí šikanu na pět stádií.

- **První stádium** se nazývá jako zrod ostrakismu. Je tím myšleno, že se objevují slabé projevy šikany. Nejčastěji se objevují v psychické podobě. Některý z jedinců se může ve skupině cítit nepatřičně. Druzí se vůči tomuto jedinci mohou chovat odmítavě, nechtějí s ním hovořit. Tento jedinec se stává často cílem pomluv a drobných žertů. Pokud je šikana v tomto stádiu, jedná se teprve o počáteční šikanování. Bohužel i v prvním stádiu hrozí riziko, že se šikana bude nadále negativně vyvíjet.
- **Druhé stádium** je označované jako fyzická agrese a přitvrzování manipulace. Když ve třídě mezi žáky se objeví nějaké vypětí nebo nepokoj, obrací se v takové situaci na jedince, který je ostrakizován touto skupinou a následně si na tomto jedinci vybíjí své negativní emoce. Projevy manipulace se zesilují a jeví se i fyzická agrese.
- **Třetí stádium** už je vytvoření jádra, v tomto stádiu se objevila skupina agresorů, kteří mezi sebou velmi dobře spolupracují a zaměří se na určité jedince. Opět se s šikanou setkávají ti, kteří byli na počátku ostrakizováni. Také mohou být šikanováni jedinci, kteří jsou u dané skupiny v očích slabí.
- **Čtvrté stádium** nastává, když většina přijímá normy. Jedná se o normy, které si vytvořili agresori. Agresori berou tyto normy vážně, jsou pro ně jako zákon a ostatní je musí přijímat a dodržovat. Ostatní ve skupině ztrácí odvahu se postavit proti těmto agresorům a přijímají tyto normy a podílí se na šikanování jedinců.

⁷⁷ Srov. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. str. 144

⁷⁸ Srov. VÁGNEROVÁ, Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany: Praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2011. str. 13

- **Páté stádium** se značí jako totalita neboli dokonalá šikana. Stává se to v okamžiku kdy, celá skupina přijme normu, kterou vytvořili agresoři. Skupina se poté rozdělí na ty, co šikanují nebo jsou šikanováni. Toto stádium šikany je poslední.⁷⁹

Je důležité pochopit stádia šikanování, neboť pokud se podaří rozeznat šikanu v počátečních stádiích, je možné zabránit ve stádiích následujících. Pokud je šikana teprve na počátku, je mnohem lehčí a jednodušší zakročit. Kdyby se šikana nechala zajít velmi daleko až do posledních stádií, už by náprava šikany byla obtížnější a časově náročnější. Proto lze tyto stádia využívat v prevenci šikany. Za jejich pomoci, lze rozeznat v jakém stádiu, se šikana vyskytuje. A použít podle toho vhodná opatření.⁸⁰

5.6 Dopady šikany na šikanovaného

Dopady šikany mají neblahý vliv na duševní a tělesné zdraví šikanované osoby. Šikana může být různě závažná od lehčích forem až po velmi vážné. Zároveň může být i dlouhodobá. V takových případech, může zanechat své následky u šikanovaného na celý život.⁸¹

Jaké dopady bude mít šikana na šikanovaného, velmi záleží i na odolnosti oběti vůči šikaně. Odolný jedinec, který bude vystavený šikaně, může následky šikany zvládnout snadněji než jedinec slabý. U slabých jedinců dopady šikany mohou skončit i tragicky.⁸²

Oběti, které jsou šikanovány, často mívají stres ze společnosti, ve které se vyskytují. Projevují se duševní potíže jako je úzkost a deprese. Somatické potíže jako svalové napětí, oslabená imunita, problémy se spánkem.⁸³

Může být také pozorováno, že se u šikanovaného začne objevovat nepozornost ve výuce, špatné známky, zvýšená nemocnost, chození za školu, špatné hodnocení sebe samého, časté pochybnosti a doprovázející obavy. Dopady šikany mohou být pro každého jedince odlišné. Záleží na osobnosti oběti, její odolnosti vůči šikaně nebo na závažnosti šikany.⁸⁴

⁷⁹ Srov. DUBIN, Nick. *Šikana dětí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2009, str. 12-13

⁸⁰ Srov. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. str. 56

⁸¹ Srov. KROUPOVÁ, Kateřina. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy*. Praha: Grada, 2016. str. 232-233

⁸² Srov. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. str. 156

⁸³ Srov. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. str. 35-36

⁸⁴ Srov. KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál, 2001. str. 102-104

5.7 Prevence šikany

Šikana se vyskytuje často, a proto je velmi důležité vědět, jak ji předcházet nebo jak ji řešit. Proto Kolář vypracoval schéma prevence šikany na školách. Zmiňuje se o vytvoření pedagogické komunity, která by se snažila zvyšovat odolnost školy a skupin proti šikaně. Zavedení programu proti šikanování, který by této komunitě pomáhal vyhledat a následně řešit šikanu. V prevenci proti šikaně dává důraz i na význam speciálních zařízení jako je speciálně-pedagogické centrum, pedagogicko-psychologická poradna, diagnostický ústav, středisko výchovné péče a speciálně pedagogické centrum. Neopominutelným bodem v schématu prevence je spolupráce školy se specialisty z jiných zařízení a organizací, které se zabývají šikanou. Mohou to být kriminalisté specializující se na mládež, sociální kurátoři nebo psychiatři. Další význam má posila a pomoc od ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a krajských úřadů při jejich snaze vytvořit preventivní strategie v boji proti šikaně a zároveň s Českou školní inspekcí ověřovat, zda jsou školy dostatečně připravené bojovat proti šikaně.

Jako poslední Kolář uvedl sledování situace organizacemi, které jsou nevládního charakteru a snaží se zajišťovat ochranu práv dětí. Jako je například Linka bezpečí, Nadace Naše dítě nebo Společenství proti šikaně. Tento systém je velmi přijatelný pro školská zařízení a nejlépe pomáhá minimalizovat šikanu na školách.⁸⁵

Šikana je negativní jednání. Často se definuje jako týrání či sužování. Její formy lze dělit na fyzické, verbální, aktivní, pasivní, přímé a nepřímé. Důvodem vzniku šikany může být motivace agresora, jako je například zvědavost, touha po moci nebo jen pouhá nuda. Pokud se objeví šikana, objeví se i aktéři šikany. Aktérem šikany je agresor, který šikanuje. Oběť, která je šikanována a přihlízející. Průběh šikany se vyvíjí v pěti stádiích, avšak už v prvním stádiu šikany je nutné zahájit primární prevenci a nenechat šikanu dojít do dalších fází. Neboť dopady na šikanovaného mohou být velmi závažné a končit i smrtí. Proto je nutné, aby školy měli programy a strategie na předcházení šikany, její realizací se snažily šikanu minimalizovat a spolupracovali s dalšími specialisty a odborníky na šikanu.

⁸⁵ Srov. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. str. 262-264

6 PROJEVY ASPERGEROVA SYNDROMU

Cílem následující kapitoly je uvést oblast, kterou Aspergerův syndrom postihuje. Dále seznámit s projevy, které se nejčastěji v této oblasti u jedince s Aspergerovým syndromem objevují. Attwood uvedl oblasti, ve kterých mají jedinci s Aspergerovým syndromem nejčastěji problémy.

6.1 Projevy Aspergerova syndromu v oblasti sociálního chování

Mezi projevy Aspergerova syndromu v sociální oblasti se řadí neschopnost sociální interakce, nízký zájem navazovat kontakty s ostatními, špatné chápání sociálních podnětů. U jedinců s Aspergerovým syndromem často dochází k tomu, že nezvládají rozpoznávat emoce, udržovat si tělesný odstup od ostatních a navazovat oční kontakt. Dále se objevuje neschopnost využívat gesta, nepatřičné sociální a citové chování, zmatená řeč těla a nedostatečná motivace.⁸⁶

Dle Boydové je u dětí s AS největším problémem sociální slepota. Projevuje se jako neschopnost vcítit se do pocitů druhých nebo se podívat na problém z pohledu druhého člověka. Proto je navazování kontaktů pro děti s Aspergerovým syndromem velmi těžké. Vzhledem k tomuto omezení je pro děti z AS nelehké rozeznávat ve společnosti kdo je opravdu přítel a kdo ne.⁸⁷

6.2 Projevy Aspergerova syndromu v oblasti jazyka a řeči

V oblasti jazyka a řeči se může u jedinců s Aspergerovým syndromem objevit opožděný vývoj řeči. Řeč bývá u jedinců pedantská, monotónní nebo neobvyklá. Často se projevuje schopnost tvořit nová slova, dodávají scestné poznámky. Uvažují nahlas a mají sklon skákat do řeči. Obvykle se jim stává, že některé věci špatně chápou nebo je chápou doslovně.

„Jazykové projevy dětí s Aspergerovým syndromem často postrádají tóny, přízvuky, rytmus či melodii. Vyskytují se vady výslovnosti některých hlásek, vyjadřování je těžkopádné. Avšak příznačné je „pedantské“ vyjadřování, kdy děti vyžadují používání přesných termínů a ostatní mluvčí neustále opravují, dokonce i učitele, což může být někdy chápáno jako drzost. Vymýšlejí vlastní zajímavá a originální slovní označení. Často trpí samomluvou.“⁸⁸

⁸⁶ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. str. 33-39

⁸⁷ Srov. BOYD, Brenda. *Výchova dítěte s Aspergerovým syndromem: 200 nápadů, rad a strategií*. 2011. str. 28

⁸⁸ Cit. BLAŽKOVÁ, Růžena. MÁTLOVÁ, Zuzana. *Vzdělávání dětí s Aspergerovým syndromem v matematice na 1. stupni základní školy*. Komenský. 2017.141 (04). str 38

6.3 Projevy Aspergerova syndromu v oblasti zájmů a rituálů

Často inklinují ke stereotypním činnostem, mívají ulpívavé zájmy, dokáží projevovat hluboký zájem o různé koníčky a záliby, avšak zájem o ně nemusí být dlouhodobého charakteru. Velmi těžce zvládají nové změny, hůře se jim přizpůsobují.⁸⁹

6.4 Projevy Aspergerova syndromu v pohybové oblasti

Mezi projevy v oblasti pohybové se často u jedinců s Aspergerovým syndromem objevuje nemotornost, problémy s rovnováhou a problémy v zrcadlení pohybů. V oblasti motoriky mají horší manuální zručnost, objevují se problémy s pravopisem, trpí na uvolněné klouby. Nevládají napodobovat rytmus. Mají velmi zrychlené tempo, a proto určité činnosti zvládnou mnohem rychleji než ostatní jedinci.⁹⁰

6.5 Projevy Aspergerova syndromu v kognitivní oblasti

V kognitivní oblasti se projevuje u jedinců s Aspergerovým syndromem dlouhodobá paměť a smysl pro detail. V oblasti myšlení je neschopnost přiznat selhání, špatná pružnost myšlení a neschopnost se učit z chyb. Dále mohou mít problémy v oddělování reality od fikce.⁹¹

6.6 Projevy Aspergerova syndromu v oblasti citlivosti smyslů

Objevuje se velká přecitlivělost na zvuky, doteky, zrakové podněty a pachy. Mohou mít i jinou citlivost na bolest a teplotu. Vzhledem k větší citlivosti jedinců s Aspergerovým syndromem, mohou některé podněty, které ostatním nevadí, pro ně být velmi nepříjemné.⁹²

Projevy Aspergerova syndromu se nejčastěji vyskytují v oblasti sociálního chování, jazyku a řeči, zájmů a rituálů. Dále v pohybové a kognitivní oblasti a v oblasti citlivosti smyslů. Každá tato oblast má mnoho různých projevů, které se objevují u Aspergerova syndromu. U každého jedince se projevuje jinak, proto nelze definovat přesné projevy, které by seděly úplně na každého jedince s Aspergerovým syndromem.

⁸⁹ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. str.87-100

⁹⁰ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005.Str 101-109

⁹¹ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. str.111-125

⁹² Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. str.127-137

7 FORMY ŠIKANY U ŽÁKŮ S ASPERGEROVÝM SYNDROMEM

Žáci s Aspergerovým syndromem mají často problémy v oblastech, které uvádí předchozí kapitola. Jedná se o oblast sociálního chování, jazyka a řeči, zájmů a rituálů. V pohybové a kognitivní oblasti a v oblasti citlivosti smyslů. Tyto problémy, které žáci s Aspergerovým syndromem mají, bývají často příčinou vzniku šikany. V následujících podkapitolách jsou uvedeny příklady forem šikany u žáka s AS.

7.1 Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v oblasti sociálního chování

Žák s AS, má potíže v oblasti sociálního chování, nedokáže navazovat kontakty se svými vrstevníky. Pokud se o to pokouší, dělá to takovým způsobem, který není pro ostatní žáky běžný. A proto jim může přijít jednání žáka jako nevhodné. Mívají problémy číst řeč těla druhých a naopak využívat řeč vlastního těla. Nedokáží rozlišit jaké chování je v určitých situacích vhodné a jaké není. Ve vztahu k této oblasti se může u žáka objevovat šikana ve formě verbální aktivní přímé, kdy žáka mohou ostatní, napadat slovními nadávkami, například pro jeho nevhodné chování.⁹³

Sainsburyová, uvádí, že jednou z dalších forem šikany v této oblasti je odmítnutí vrstevníky nebo sociální vyloučení. Projevuje se tak, že ostatní žáci s ním nechtějí sedět na obědě, odsedávají si, neodpovídají mu na jeho dotazy, nebývá pozván na akce, kde jsou zváni všichni, nebo při tělocviku je vybírán mezi posledními.⁹⁴

7.2 Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v oblasti jazyka a řeči

Další oblastí, ve které má žák s AS potíže je oblast jazyka a řeči. Často chápe, co se řekne, doslovně, protože nedokáže rozeznat, kdy je to myšleno vážně a kdy ne. Neumí pochopit co je sarkasmus nebo ironie. Má problémy začít vést rozhovor, následně jej ukončit a v konverzaci se často dopouští skákání do řeči. Šikana se v tomto případě může projevit jako verbální pasivní

⁹³ Srov. BITTMANNOVÁ, Lenka a Julius BITTMANN. *Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem*. Praha: Pasparta, 2016. str.15- 17

⁹⁴ Srov. SAINSBURY, Clare. *Marián na hřišti: jak porozumět žákům s Aspergerovým syndromem*. Pasparta, 2016. str.14

přímá a verbální aktivní přímá. Například v podobě výsměchu, kdy žák nepochopí něco, co bylo myšlené jako vtip.⁹⁵

7.3 Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v oblasti zájmů a rituálů

Žák s AS, má potíže v oblasti zájmů a rituálů, často se u něj objevuje hluboký zájem o nějakou věc, činnost nebo osobu, o které dokáže zdlouhavě hovořit, i přes nezájem posluchačů. Hůře se přizpůsobuje změnám než ostatní žáci a na nečekané události a změny může reagovat negativně. Proto se v této oblasti může objevit forma šikany verbální pasivní přímé a fyzické pasivní nepřímé v podobě ignorace nebo zakazování mluvit.⁹⁶

V oblasti zájmů a rituálů dle Bittmannové a Bittmanna může žákovi s AS způsobit nepříjemnost, když žáci zasednou místo, na které je zvyklý nebo mu přemístí věci na lavici.⁹⁷

7.4 Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v pohybové oblasti

Žák s AS má potíže v koordinaci a rovnováze. Jeho pohyb působí neohrabaně a může narážet do věcí kolem sebe. Může mít problémy v jemné motorice při psaní nebo stříhání. Projevuje se forma šikany verbální aktivní přímé v podobě urážek nebo šikana verbální aktivní nepřímá v podobě nevhodných poznámek, kdy třeba žák s AS není schopen chytit v tělocviku míč.⁹⁸

7.5 Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v kognitivní oblasti

Žák s AS má potíže v kognitivní oblasti, nechápe, že svou poznámkou může někomu ublížit. V některých předmětech, může vynikat, v jiných méně, vzhledem k nerovnoměrnému rozložení schopností. Žák s AS nezvládá přiznat své selhání a poučit ze svých chyb. Je schopný situace řešit stále stejně. Může se objevit forma šikany verbální aktivní přímé v podobě nadávek nebo šikany verbální aktivní nepřímé v podobě pomluv, například vůči jeho dovednostem.⁹⁹

⁹⁵ Srov. SAINSBURY, Clare. *Mart'an na hřišti: jak porozumět žákům s Aspergerovým syndromem*. Pasparta, 2016. str.21

⁹⁶ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. str.87-93

⁹⁷ Srov. BITTMANNOVÁ, Lenka a Julius BITTMANN. *Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem*. Praha: Pasparta, 2016. str.15

⁹⁸ Srov. SAINSBURY, Clare. *Mart'an na hřišti: jak porozumět žákům s Aspergerovým syndromem*. Pasparta, 2016. str.15-16

⁹⁹ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. Str 111-124

7.6 Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v oblasti citlivosti smyslů

Další oblastí, ve které má žák s AS potíže je oblast citlivosti smyslů. Jednání žáka může, být v této oblasti nepochopené ostatními žáky. Vzhledem k citlivosti na hluk si může například zakrývat uši. Může jinak reagovat na dotyk. Proto se v tomto případě může projevit šikana ve formě verbální aktivní přímé v podobě výsměchu nebo šikana verbální aktivní nepřímá v podobě nevhodných žertů.¹⁰⁰

V kapitole byly uvedeny oblasti, ve kterých mají žáci s Aspergerovým syndromem deficity. Jedná se o oblast sociálního chování, jazyka a řeči, zájmů a rituálů, pohybové, kognitivní oblasti a oblasti citlivosti smyslů. Tyto zasažené oblasti byly doplněny o příklady potíží, které se u těchto oblastí objevují a následně uvedeny možné formy šikany, které se mohou objevit ve vztahu k žákovi.

¹⁰⁰ Srov. BITTMANNOVÁ, Lenka a Julius BITTMANN. *Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem*. Praha: Pasparta, 2016. str.15

8 PRIMÁRNÍ PREVENCE ŠIKANY U ŽÁKŮ S ASPERGEROVÝM SYNDROMEM

V této kapitole jsou podány možnosti primární prevence šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Zaměřuje se především na problematické oblasti, kvůli kterým jsou žáci s tímto syndromem nejčastěji šikanováni. Jedná se o oblast sociálního chování, jazyka a řeči, zájmů a rituálů, pohybové a kognitivní oblasti a oblast citlivosti smyslů. Jsou zde představeny strategie či postupy, které mohou při využití v praxi pomoci v předcházení šikany u žáků s Aspergerovým syndromem.

8.1 Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti sociálního chování

Škola je prostředím, kde se jedinec s Aspergerovým syndromem setkává s ostatními žáky a může se učit různým vzorcům chování. Attwood uvedl několik strategií, které se zaměřují na oblast sociálního chování.

Modelování chování podle spolužáků

V tomto případě, pokud žák s Aspergerovým syndromem neví, jak se má chovat nebo jednat, je vhodné odkázat žáka na správné chování a jednání ostatních spolužáků. A snažit se jej vést k tomu, aby si více všímal, v čem je jeho chování odlišné od ostatních.

Podpora her založených na spolupráci

Snažit se do výuky zapojovat činnosti, které jsou vykonávané ve skupinách, aby jedinec s Aspergerovým syndromem měl možnost pracovat v menším kolektivu. V takové menší skupině se může učit spolupráci, naučit se tolerovat názory druhých, umožnit ostatním jedincům, aby se zapojili nebo se sám zapojit.

Modelování vztahů s druhými

Zde hraje velkou roli to, jak se učitel postaví k žákovi. Je důležité, aby si učitel uvědomil, že jde příkladem žákům. Proto je potřeba, aby byl velmi trpělivý a ocenil každé správné jednání žáků k žákovi s Aspergerovým syndromem.

Alternativy pomoci a podpory

Je vhodné učit žáka s Aspergerovým syndromem, aby se dokázal obrátit s něčím, čemu nerozumí nebo neví i na své spolužáky a ne pouze na učitele. I žáci mohou být zdrojem informací, rady či odpovědí, kterou hledá.

Podpora kamarádských vztahů

I žák s Aspergerovým syndromem může mít kamarády. Pokud učitel ví o žácích, kteří nejsou problémoví a projevují znaky tolerantnosti je možné, tohoto žáka seznámit právě s těmito vybranými jedinci a podporovat interakci s nimi.

Dohled o přestávkách

V tomto případě jde o to, aby přestávka, která slouží k tomu, aby si žáci odpočinuli mezi další výukou, se stala i pro žáka s Aspergerovým syndromem chvílí odpočinku. Ve velkém hluku a zmatku neřízených činností může takový jedinec zažívat nepříjemné chvíle.

Dvojitá povaha

Úsilí vynaložené na sebe kontrolování svého chování a napodobování spolužáků, může být pro jedince s Aspergerovým syndromem velmi náročné až vyčerpávající. Je vhodné, když se do výuky nebo pouze pro žáka s tímto syndromem vsune i nějaká činnost, u které je možné relaxovat a odpočinout si od napětí, které může při potlačování svého nevhodného chování vzniknout.

Individuální pomoc

Žák s Aspergerovým syndromem, by měl vědět, že se může obrátit na učitele. V takovém případě, by si měl učitel udělat nějaký čas na žáka s tímto syndromem a snažit se mu pomáhat v rozvoji sociální oblasti. Pomoc může poskytovat i asistent, avšak záleží na možnostech školy, zda si jej mohou dovolit.¹⁰¹

8.2 Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti jazyka a řeči

U žáka s Aspergerovým syndromem je potřeba, zařazovat **hry** nebo **modelové situace** ve kterých dochází k **přehrávání rolí** nebo rozhovoru. Z těchto rolí se může učit správné komunikaci a jednání. Důležité je, aby mu bylo vysvětleno, když dojde k omylu nebo k nedorozumění. Co je vhodné nebo nevhodné v takové komunikaci. Když je jedinec s tímto syndromem správně veden, může se snáze vyrovnávat s pochybnostmi a zvládat situace, kdy má nutkání říci nevhodnou poznámku. Dokáže, pak jednodušeji rozeznávat, kdy může mluvit bez toho, aby narušoval konverzaci ostatních. Pokud učitel má potřebu říkat nějaké poznámky nebo příkazy je dobré, aby předem promyslel, zda nemůže mít nějaký jiný význam, aby nedošlo

¹⁰¹ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. Str 42-43

k špatnému pochopení u žáka s tímto syndromem. Je vhodné se pozdržet ironie, sarkasmu nebo slovních hříček. Pokud jej učitel pronese před žákem s Aspergerovým syndromem, měl by následně vysvětlit, co tím je myšleno.¹⁰²

8.3 Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti zájmů a rituálů

Attwood ve své publikaci představil dvě možná doporučení, jak zvládat oblast zájmů u Aspergerova syndromu. První doporučení se nazývá **omezený přístup**. Spočívá v tom, že jedinec s Aspergerovým syndromem je za využití jiných činností, odloučen od svého ulpívavého zájmu, ale zároveň ví, že se k jeho oblíbené činnosti může vrátit. Cílem je žáka s Aspergerovým syndromem rozptýlit od hlubokého zájmu jen pro určitou oblast a nabídnout mu jiné možné zájmy. Druhé doporučení nazvané **konstruktivní využití** začleňuje zájem, který má jedinec s Aspergerovým syndromem rád do činností či her, kde může jedinec své znalosti nebo dovednosti využít. Tento hluboký zájem, je možné využít jako pohon či motivaci pro splnění daných úkolů, které jsou vyžadované po žákovi s tímto syndromem. Kdy po vykonání zadaných úkolů se jedinec může vrátit k činnosti, kterou má rád.¹⁰³

8.4 Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti pohybové

V této oblasti je nutné, aby jedinec s Aspergerovým syndromem, měl od specialisty vytvořený plán, kde dostane vhodná doporučení pro zlepšení pohybových dovedností. Zařazovat i méně náročné činnosti, které dokáže zvládat i jedinec s tímto syndromem. Pokud žák s Aspergerovým syndromem má problémy se psaním, nebo píše nečitelně, je možné využít psaní na počítači. Za využití metronomu nebo počítání do desíti lze docílit ke zpomalení tempa mezi činnostmi, které dokáží zvládat velmi rychle na rozdíl od ostatních žáků.¹⁰⁴

¹⁰² Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. Str 68-77

¹⁰³ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. Str 93-96

¹⁰⁴ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. Str 102-106

8.5 Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti kognitivní

Je potřeba vést žáka s Aspergerovým syndromem k tomu, aby uvážil, jaké následky může nést, že něco vykoná a zároveň se snažil o empatii k druhým. Aby dokázal předvídat, jak se bude ten druhý cítit, když udělá to, co by chtěl vykonat. Je důležité, aby si uvědomil, že myšlenky a emoce druhých mají určitý význam a v komunikaci hrají velkou roli. Dále je nutné jej vést k tomu, aby nově získané zkušenosti a dovednosti dokázal využívat v praxi. Žáci s Aspergerovým syndromem, nejlépe chápou myšlenky, které jsou nějakým způsobem vizuálně znázorněny například v podobě různých grafů či tabulek. Usnadňuje jim to pochopit podanou myšlenku a následně vyvodit nějaký závěr nebo řešení.¹⁰⁵

8.6 Primární prevence šikany u žáka s Aspergerovým syndromem v oblasti citlivosti smyslů

Pokud nějaký zvuk rozptyluje nebo působí žákovi s Aspergerovým syndromem stres, je potřeba jej eliminovat, vypnout, když je to možné. Další možností je využití ušních ucpávek především u hluku nebo zvuků, kterým nelze předcházet. Je důležité, žákovi vysvětlit co je zdrojem hluku a uvést důvod, proč ten zvuk vychází. U citlivosti na dotyk mohou jedincům s tímto syndromem pomáhat masáže, u citlivosti na zrakové podněty je potřeba, zajistit takové podmínky, aby nebránily žákovi ve vykonávání činností. Nepříjemné sluneční záření lze tlumit žaluziemi nebo roletami. Také je potřeba zabraňovat vystavování žáka místům, která jsou velmi osvětlená. U citlivosti na bolest, je potřeba jedince vést k tomu, aby dokázal říci, když ho bude něco trápit nebo bude pociťovat bolest. Je nutné vysvětlit, z jakého důvodu je důležité, aby se obracel na učitele, když ho bude něco trápit.¹⁰⁶

V kapitole byly představeny strategie a postupy, které pomáhají v předcházení šikany a lze je využít v praxi. Jednalo se o oblast sociální chování, kde bylo představeno osm strategií, které vytvořil Attwood a popsal podrobněji ve své publikaci. Následně se jednalo o oblast jazyka a řeči, zájmů a rituálů. V oblasti pohybové, kognitivní a u citlivosti smyslů byly popsány možnosti, jak u těchto problematických oblastí postupovat, aby se snížily možné nevhodné projevy.

¹⁰⁵ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. Str 111-124

¹⁰⁶ Srov. ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. Str 128-137

9 VÝZKUM

„Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky.“¹⁰⁷

V teoretické části byl představen Aspergerův syndrom a nežádoucí jev šikana. Výzkumná část navazující na tuto problematiku má za cíl zjistit nejčastější formy a podoby šikany, které se u žáků s Aspergerovým syndromem objevují. K realizaci výzkumu bude využitý výzkumný nástroj dotazník (příloha 1) a celý výzkum bude zpracován kvantitativní metodou.

9.1 Výzkumný záměr

Výzkumným záměrem za využití dotazníkové metody je ověřit, zda se šikana na škole u žáků s Aspergerovým syndromem vyskytuje a zjistit její nejčastější formu, podobu a projev. V oblasti primární prevence na školách při výskytu šikany u žáků s Aspergerovým syndromem je cílem zjistit, co škola pro žáky a rodiče poskytuje v předcházení šikany, kdo na školách nejčastěji řeší šikany a s kým škola spolupracuje na řešení šikany u těchto žáků. Následně zjistit, co by dle pedagogických pracovníků zabránilo šikaně u žáků s Aspergerovým syndromem.

9.2 Metodologie výzkumného šetření

Výzkumná práce bude zpracována kvantitativní metodou. Tato metoda vychází z pozitivismu a jejím cílem je vysvětlit daný jev.¹⁰⁸

Toto výzkumné šetření zjišťuje výskyt negativního jevu šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Výzkumným nástrojem je dotazník, který se skládá ze 14 okruhů. Každý okruh je rozložen na položky s numerickou stupnicí po pěti stupních. Tato numerická posuzovací škála bude mít zakotvení označené jako „Velmi zřídka“ a „Velmi často“.

Okruhy 1 až 10 zjišťují informace o výskytu šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Okruhy 11 až 14 jsou zaměřeny na předcházení výskytu šikany. V otázkách, které mají na výběr 5 odpovědí, je ke každé odpovědi přiřazen koeficient (1-5). Těmito koeficienty se následně vynásobí frekvence voleb jednotlivých stupňů škály. Tyto získané hodnoty se sečtou a vydělí počtem respondentů, z čehož bude získána míra výskytu daného jevu.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Cit. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, str.11

¹⁰⁸ Srov. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6. Str. 31-32

¹⁰⁹ Srov. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, str.88-89

Přiřazení koeficientů jednotlivým odpovědím:

- 1 – velmi zřídka
- 2 – zřídka
- 3 – občas
- 4 – často
- 5 – velmi často

9.3 Stanovení výzkumného problému

Výzkumné šetření bude zaměřené na problematiku šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Zkoumaným jevem bude šikana a její nejčastější formy, podoby a projevy, které se objevují u těchto žáků. Cílovou skupinou v tomto šetření budou pedagogičtí pracovníci na běžných školách, kteří pracují se žákem s Aspergerovým syndromem. U žáků s Aspergerovým syndromem se může vyskytovat šikana skryté formy (viz kapitolu 5.2), která se na rozdíl od zjevné nedá tak snadno odhalit. Proto mnohdy ani pedagogičtí pracovníci nemusí tušit, že se u žáků s Aspergerovým syndromem tato forma šikany vyskytuje. Je důležité umět předcházet výskytu této formy šikany, která postihuje nejčastěji psychickou stránku jedince a následky si jedinec může nést i po zbytek života. V horším případě to může končit i smrtí (viz kapitolu 5.6).

9.4 Cíle výzkumného šetření

Cíl 1

Zjistit, která forma šikany se nejčastěji objevuje u žáků s Aspergerovým syndromem.

Cíl 2

Zjistit, jaká podoba šikany se nejčastěji vyskytuje u žáků s Aspergerovým syndromem.

Cíl 3

Zjistit, jaký projev šikany se nejčastěji objevuje u žáků s Aspergerovým syndromem.

Cíl 4

Zjistit, které místo školy je nejčastějším místem šikany.

Cíl 5

Zjistit, co by na škole zabránilo šikaně žáků s Aspergerovým syndromem.

9.5 Realizace výzkumného šetření

Výzkumné šetření dotazníkovou metodou bylo realizováno od listopadu 2017 do ledna 2018 na základních, středních školách a gymnáziích v Olomouckém kraji. Dotazníky byly rozdány pedagogickým pracovníkům, kteří pracují s žákem s Aspergerovým syndromem.

Na počátku bylo osloveno 22 škol, z toho pouze 6 škol odpovědělo kladně na umožnění výzkumného šetření. Do realizace, se nakonec zapojily jen 3 školy, které spolupracovaly a souhlasily s vyplněním dotazníků v papírové formě. Po distribuci dotazníků, kterých na začátku bylo 25, se jich vrátilo 18. Pro získání více informací, byl ještě převeden dotazník z papírové formy do elektronické podoby a rozeslán pedagogickým pracovníkům, kteří mají na škole žáka s Aspergerovým syndromem. Z 530 oslovených respondentů, vyplnilo pouze 15 elektronický dotazník. Po součtu všech zodpovězených dotazníků z papírové i elektronické podoby bylo celkem zodpovězeno 33 dotazníků.

9.6 Charakteristika výzkumného vzorku

Dotazníky byly rozdány pedagogickým pracovníkům, ze základních, středních škol nebo gymnáziích. Jednalo se především o třídní učitele, kteří mají žáka s Aspergerovým syndromem ve třídě, nebo učitele, kteří žáka s tímto syndromem učí. Dále o asistenty pedagoga, kteří se vyskytují ve třídě s tímto žákem.

10 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V následující části výzkumné práce je představen postup zpracování empirických dat z dotazníkového šetření. K jednotlivým položkám z dotazníku jsou přiděleny výsledné hodnoty a následně dle škály zhodnocen jejich výskyt ve škole u žáků s Aspergerovým syndromem.

10.1 Zpracování empirických dat

V dotazníku, kde bylo 5 stupňů, se ke každému stupni přisoudil koeficient (1-5) a těmito koeficienty se vynásobila frekvence voleb jednotlivých stupňů škály. Přehled všech jednotlivých odpovědí od každého respondenta je součástí přílohy č. 2. Tyto získané hodnoty se sečetly a vydělily počtem všech respondentů. Z toho byla získána míra výskytu zkoumaného jevu. Po srovnání výsledků jednotlivých položek z dotazníku lze usuzovat, která forma, podoba a projev šikany se u žáků s Aspergerovým syndromem vyskytoval nejčastěji. Z doplňujících odpovědí od respondentů, lze vyzorovat některé zajímavé spojitosti, které by prostou statistickou analýzou nemusely být odhaleny.

Ve škole se k žákovi s AS velmi zřídka vyskytuje šikana ve formě fyzické (např. bití, tlačení), ekonomické (např. vydírání peněz) nebo jako kyberšikana za pomoci technologických prostředků. Zřídka se vyskytuje psychické šikanování (např. nadávání). U šikany fyzické aktivní přímé, žáci k žákovi s Aspergerovým syndromem projevují velmi zřídka popisování oblečení a podráženi nohou. U šikany fyzické aktivní nepřímé, žáci k žákovi s AS projevují velmi zřídka ničení věcí žákovi. U šikany fyzické pasivní přímé, žáci k žákovi s AS projevují velmi zřídka bránění žákovi s AS se zapojit do hry. U šikany fyzické pasivní nepřímé, žáci k žákovi s Aspergerovým syndromem projevují velmi zřídka zakazování mluvit.

U šikany verbální aktivní přímé, žáci k žákovi s AS projevují velmi zřídka nadávky (vulgární výrazy). Někteří respondenti uvedli u položek doplňující příklady. U položky nadávky se objevily tyto odpovědi od respondentů: „Ve třídách používají vulgární výrazy běžně, nemyslím si, že u našich žáků s AS se to děje kvůli jejich postižení.“ Dále uvádí „běžné nadávky hrubší i mírnější“. U urážek respondenti uvedli: „Jedná se spíše o provokaci žáka s AS. Spolužáci se těší na reakci“. Například „Tak co, už to máš dopsané v sešitě?“, poukazuje na to, že je žák pomalý. Ironie se objevuje v podobě falešných pochval „jsi fakt dost dobrý“, „No, to je bezva, že jsi nám pomohla vyhrát tu štafetovou hru.“ Nebo je využita k něčemu, co není myšleno vážně „Ty věříš na Ježíška, jo?“, „Už sis koupil auto, když seš autista?“.

U šikany verbální aktivní přímé, žáci k žákovi s AS projevují zřídka nevhodné poznámky (např. „Kdyby tu nebyl on, tak by tu byl klid.“) U pomluv respondenti uvedli příklady, že se projevuje například, že „roznáší do jiných tříd hlášky, že XY věří na Ježíška...apod.“,

„je divnej“ nebo „Chová se hlučně, proč tak křičí. Je silné postavy.“. Nevhodné poznámky, které se běžně z praxe pedagogických pracovníků objevují, jsou „Poznámky o „hluku“ různých „zvuků“ od žáka s AS“, „Zase on vyrušuje“, „Když je nemocný, tak v hodinách nikdo nevyrušuje mluvením nahlas.“ nebo poznámky na úlevy u žáka s Aspergerovým syndromem „No XY má zas výhody.“

U verbální šikany pasivní přímé, žáci k žákovi s AS projevují zřídka přehlížení. Objevuje se „Alergie na XY úspěchy, radost z toho, když se naopak něco nepovede (žhavá novinka, která se rychle šíří dalším)“ nebo „žák sedí většinou v lavici sám“.

U verbální šikany pasivní přímé, žáci k žákovi s AS projevují velmi zřídka nezastání se žáka s AS, když ho pomlouvají. Šikana se velmi zřídka vyskytuje ve třídě. Z poznámky, která byla uvedena od respondenta v dotazníku, se objevuje šikana v šatnách „před tělocvičnou (AP není, jsem na chodbě)“.

V oblasti primární prevence šikany u žáků s AS škola poskytuje žákům nebo rodičům seznámení s problematikou pomocí letáčků a brožur, seznámení s problematikou pomocí přednášek či besed a seznámení s problematikou za využití webových stránek zřídka. Seznámení s problematikou na třídních schůzkách a školní poskytování poradenských služeb poskytují školy občas.

Na školách výskyt šikany řeší školní psycholog velmi zřídka. Ředitel, výchovný poradce a školní metodik prevence řeší výskyt na školách občas a třídní učitel často. Při řešení šikany u žáků s AS škola spolupracuje se střediskem výchovné péče velmi zřídka. S ambulantním klinickým psychologem a se speciálně pedagogickým centrem spolupracují školy zřídka. Spolupráce škol s pedagogicko-psychologickou poradnou je občas a s rodiči často. Podle respondentů by ve školách šikaně žáků s AS zabránila občas lepší spolupráce s rodiči.

Tab. 3: Přehled výsledných hodnot u jednotlivých položek

Okruh	Položka	Otázka	Průměr
1. Ve škole vidím často tyto incidenty k žákovi s AS			
1	a	Fyzická šikana (např. bití, tlačení)	1,12
1	b	Psychické šikanování (např. nadávání)	1,67
1	c	Ekonomická šikana (např. vydírání peněz)	1,09
1	d	Kyberšikana pomocí technologických prostředků	1,18
2. Žáci projevují tyto známky šikany (fyzické aktivní přímé) k žákovi s AS			
2	a	Fackování	1,03
2	b	Škrčení	1,00
2	c	Popisování oblečení	1,15
2	d	Bití pěstmi	1,03
2	e	Rvačky	1,12
2	f	Podrážení nohou	1,15
2	g	Štípání	1,00
2	h	Tahání za vlasy	1,03
3. Žáci projevují tyto známky šikany (fyzické aktivní nepřímé) k žákovi s AS			
3	a	Ničení věcí žákovi	1,06
3	b	Agresor vede ostatní, aby žáka s AS bili	1,03
3	c	Agresor vede ostatní, aby žáka s AS fackovali	1,03
3	d	Agresor vede ostatní, aby žákovi s AS popisovali oblečení	1,03
3	e	Agresor vede ostatní, aby žáka s AS škrtili	1,00
4. Žáci projevují tyto známky šikany (fyzické pasivní přímé) k žákovi s AS			
4	a	Bránění žákovi s AS si sednout	1,15
4	b	Odcizování peněz, dokladů	1,03
4	c	Bránění žákovi s AS zapojit se do hry	1,48
4	d	Odcizování jídla a pití	1,09
4	e	Bránění žákovi s AS jít za učitelem	1,03
5. Žáci projevují tyto známky šikany (fyzické pasivní nepřímé) k žákovi s AS			
5	a	Bránění odejít ze třídy	1,06
5	b	Bránění odejít na WC	1,03
5	c	Zakazování pít	1,00
5	d	Zakazování jíst	1,00
5	e	Zakazování mluvit	1,15
6. Žáci projevují tyto známky šikany (verbální aktivní přímá) k žákovi s AS			
6	a	Nadávky (vulgární výrazy)	1,39
6	b	Urážky (např. "Ty jsi hloupý!")	1,15
6	c	Ironie (člověk říká, co nemyslí vážně např. "Je fakt super, že jsi vyhrál tu blbou olympiádu.")	1,24
6	d	Výsměch (např. "Aby ses nepředřel...")	1,18
6	e	Vyhrožování (např. "Opovaž se něco říct!")	1,12
7. Žáci projevují tyto známky šikany (verbální aktivní nepřímá) k žákovi s AS			
7	a	Pomluvy (např. "On je hulvát, protože má asperg.")	1,39
7	b	Rozšiřování obvinění	1,06
7	c	Kreslení obrázků žáka s AS	1,03
7	d	Skládání básní o žákovi s AS	1,03
7	e	Psaní nevhodných textů o žákovi s AS	1,06
7	f	Nevhodné poznámky (např. "Kdyby tu nebyl on, tak by tu byl klid.")	1,55
7	g	Nevhodné žerty (např. nalepený lísteček na zádech)	1,21

Okruh	Položka	Otázka	Průměr
8. Žáci projevují tyto známky šikany (verbální pasivní přímá) k žákovi s AS			
8	a	Přehlížení	1,79
8	b	Neodpovídání na pozdrav	1,48
8	c	Neodpovídání na dotaz	1,39
8	d	Ignorace	1,73
8	e	Odsenutí si	1,64
8	f	Nereagování na prosbu žáka	1,36
8	g	Sarkasmus (např. " To se ti teda povedlo.")	1,15
8	h	Obviňování	1,18
9. Žáci projevují tyto známky šikany (verbální pasivní nepřímá) k žákovi s AS			
9	a	Nezastání se žáka s AS, když ho bijí	1,03
9	b	Nezastání se žáka s AS, když mu ničí věci	1,03
9	c	Nezastání se žáka s AS, když mu berou věci	1,03
9	d	Nezastání se žáka s AS, když ho pomlouvají	1,30
9	e	Nezastání se žáka s AS, když mu nadávají	1,18
10. Šikana se objevuje na těchto místech			
10	a	V šatnách	1,33
10	b	Na toaletách	1,21
10	c	V jídelně	1,18
10	d	Ve třídě	1,45
10	e	Na chodbě	1,36
11. V oblasti primární prevence šikany u žáků s AS Vaše škola poskytuje žákům nebo rodičům			
11	a	Školní poskytování poradenských služeb	3,36
11	b	Seznámení s problematikou za využití webových stránek	2,52
11	c	Seznámení s problematikou na třídních schůzkách	3,18
11	d	Seznámení s problematikou pomocí přednášek či besed	2,36
11	e	Seznámení s problematikou pomocí letáčků a brožur	2,21
12. Při výskytu šikany u žáka s AS ji na Vaší škole řeší			
12	a	Školní metodik prevence	3,42
12	b	Výchovný poradce	3,24
12	c	Třídní učitel	3,58
12	d	Ředitel	3,00
12	e	Školní psycholog	1,97
13. Vaše škola při řešení šikany u žáka s AS spolupracuje			
13	a	Pedagogicko-psychologická poradna	2,91
13	b	Středisko výchovné péče	1,33
13	c	Speciálně pedagogická centra	2,36
13	d	Ambulantní klinický psycholog	1,61
13	e	S rodiči	3,73
14. Ve Vaší škole by šikaně žáků s AS zabránilo			
14	a	Zlepšení školního programu proti šikanování	1,64
14	b	Více kvalifikovaných pracovníků	2,24
14	c	Zvýšený dozor	2,03
14	d	Lepší spolupráce s rodiči	2,70
14	e	Větší informovanost o problematice žáka	2,52

10.2 Vyvození závěru a interpretace zjištěných dat

Výzkumným záměrem bylo zjistit formu, podobu a projev šikany, která se objevuje u žáků s Aspergerovým syndromem nejčastěji. Zjistit, co škola pro žáky a rodiče poskytuje v předcházení šikany, kdo na školách nejčastěji řeší šikanu a s kým škola spolupracuje na řešení šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Následně zjistit, co by podle respondentů zabránilo šikaně u žáků s Aspergerovým syndromem.

Cílem výzkumné práce bylo zjistit odpovědi na stanovené otázky (viz kapitolu 9.4.).

Cílem č. 1 bylo zjistit, která forma šikany se nejčastěji objevuje u žáků s Aspergerovým syndromem. Ze všech odpovědí od respondentů, bylo zjištěno, že psychické šikanování se vyskytuje zřídka.

Cílem č. 2, bylo zjistit, jaká podoba šikany se nejčastěji vyskytuje u žáků s Aspergerovým syndromem. Zřídka se vyskytuje šikana verbální pasivní přímá.

Cílem č. 3 bylo zjistit, jaký projev šikany se nejčastěji objevuje u žáků s Aspergerovým syndromem. Zřídka se vyskytuje přehlížení žáka s AS.

Cílem č. 4 bylo zjistit, které místo školy, je nejčastějším místem šikany. Velmi zřídka se vyskytuje šikana ve třídě.

Cílem č. 5 bylo zjistit, co by na škole zabránilo šikaně žáků s Aspergerovým syndromem. Šikaně u žáků s AS by zabránila občas lepší spolupráce s rodiči.

Dále bylo zjištěno, že v oblasti primární prevence šikany u žáků s AS školy občas poskytují školní poskytování poradenských služeb. Při výskytu šikany u žáka s AS ji na školách často řeší třídní učitel. Školy při řešení šikany u žáka s AS spolupracují často s rodiči.

Přehlížení je projevem verbální šikany pasivní přímé a má psychickou formu. Tato forma šikany může být často skrytá (viz kapitolu 5.2) i pedagogickým pracovníkům.

Z celého výzkumného šetření se projevy šikany na školách objevovaly „velmi zřídka“ nebo „zřídka“, z toho lze usoudit, že se na školách šikana objevuje, ale v malé míře. V oblasti primární prevence šikany u žáků s Aspergerovým syndromem se školy snaží poskytovat potřebné informace o této problematice prostřednictvím školních poradenských služeb, zakládají si na spolupráci s rodiči a výskyt šikany se okamžitě snaží řešit třídní učitel. Jeden z respondentů v dotazníku uvedl, že „Šikana je minimální! Okamžitě se řeší, je max. verbální, dbáme na prevenci.“ Což potvrzuje výsledek, který byl získán z výzkumného šetření, avšak nelze říci, že se šikana u žáků s Aspergerovým syndromem nevyskytuje.

10.3 Shrnutí výzkumu a diskuze k výsledkům výzkumného šetření

Výzkumným záměrem bylo zjistit nejčastější formu šikany a její projev, který se objevuje u žáků s Aspergerovým syndromem. Zjistit, co škola pro žáky a rodiče poskytuje v předcházení šikany, kdo na školách nejčastěji řeší šikanu a s kým škola spolupracuje na řešení šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Následně zjistit, co by podle respondentů zabránilo šikaně u žáků s Aspergerovým syndromem.

Byly získány odpovědi na cíle stanovené v tomto výzkumném šetření. Nejčastější forma šikany, která se u žáků s AS na školách objevovala, byla psychická forma šikany. Tato forma, která byla popsána v teoretické části této bakalářské práce, může mít i skrytou formu, kterou ani pedagogičtí pracovníci nemusí objevit.

Z tohoto výzkumného šetření bylo zjištěno, že nejčastější podobou šikany je šikana verbální pasivní přímá, která se může projevovat například jako ignorace, odsednutí si, sarkasmu nebo jak bylo zjištěno, přehlížením, což je nejčastější projev této podoby šikany. Mnohdy si pedagogičtí pracovníci nemusí uvědomit, že přehlížení, může být také projevem šikany. Příkladem toho mohou být zaznamenané odpovědi od některých respondentů, kteří v úvodní části dotazníku uváděli, že se šikana nevyskytuje, ale následně v podrobnějších projevech uvedli i specifikaci vyskytovaného negativního jevu.

Místem, kde nejčastěji dochází k šikaně, je třída, protože, je to místo, kde většinou žáci tráví nejvíce času ve škole. Avšak mohou to být i prostory, kde z nějakého důvodu nemohou pedagogičtí pracovníci vykonávat dohled jako například šatny u tělocvičny.

Školy při řešení šikany u žáků s AS spolupracují nejčastěji s rodiči. V oblasti primární prevence šikany u žáků s AS jim poskytují možnost využití školních poradenských služeb. To vše řeší a zprostředkovává nejčastěji třídní učitel daného žáka s AS. Podle respondentů by šikaně žáků, kteří mají Aspergerův syndrom nejvíce zabránila lepší spolupráce s rodiči.

Z výsledku výzkumného šetření bylo zjištěno, že se na školách šikana u žáků s Aspergerovým syndromem vyskytuje, ale výskyt šikany je v menší míře. Výzkum mohl být zaměřený pouze na výskyt šikany u žáků s AS, ale takové výzkumné šetření už bylo zpracováno, a pouze by zjistilo, zda se daný negativní jev na škole objevuje, nebo ne. Proto bylo toto výzkumné šetření zaměřené především na projevy, formy a podobu šikany u žáků s Aspergerovým syndromem, protože, když je zjištěný nejčastější projev šikany, je pak snadnější určit jeho podobu a formu a následně podat vhodné strategie nebo postupy, která mohou pomoci v předcházení nebo v boji proti šikaně žáků s Aspergerovým syndromem.

ZÁVĚR

Tématem této bakalářské práce byla problematika šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. A to u těch žáků, kteří navštěvují běžné školy.

Nejdříve byl zpracován aktuální stav řešené problematiky, kde byly uvedeny publikace, které se touto problematikou zabývají nebo ji řeší. Byly představeny osoby, které se specializují na Aspergerův syndrom a mají v této oblasti zkušenosti. Dále byl uveden přehled českých a zahraničních organizací a webových stránek, které se věnují šikaně u žáků s AS. Každá organizace a webová stránka, byla následně doplněna o stručný popis činností a možností poskytovaných služeb.

Následně byly představeny klíčové pojmy. První pojem byl Poruchy autistického spektra, kam spadá i druhý pojem Aspergerův syndrom. V této kapitole byly také stručně představeny oblasti Aspergerova syndromu, ve kterých mají jedinci s tímto syndromem nejčastěji problémy.

Aby tyto problémy, dokázali žáci ve škole a v životě zvládat, potřebují odbornou pomoc. Proto následující kapitola se zabývala možností péče o žáky s Aspergerovým syndromem. V první dílčí kapitole byly uvedeny osoby, které nabízí žákům s Aspergerovým syndromem péči. V druhé dílčí kapitole byl uveden přehled terapií, které mohou žáci s Aspergerovým syndromem využívat. U jednotlivých osob, které poskytují žákům péči, byly uvedeny i formy péče a nabídka péče, kterou poskytují. U přehledu terapií byly uvedeny jejich náplně a možné přínosy pro žáka s Aspergerovým syndromem.

Dále byl představen pojem inkluze, jehož významem je začlenění či zapojení. V praxi se u inkluze jedná o začlenění žáků s různými zdravotními omezeními do běžných škol. V tomto případě se jedná o zapojení žáků s Aspergerovým syndromem do běžných škol.

V následující kapitole byl charakterizován pojem šikana a uvedeny formy šikany. Vzhledem k tomu, že se šikana vždy vyskytuje z nějakého důvodu, byly uvedeny i formy motivace agresora. Pokud se objeví šikana, objeví se i aktéři šikany, kteří byli představeni v další dílčí kapitole. Jednalo se o agresora, oběť a přihlížejícího. Průběh šikany se vyvíjí v pěti stádiích. Tyto stádia byly v následující dílčí kapitole podrobněji popsány. Už v prvním stádii šikany je nutné zahájit primární prevenci a nenechat šikanu dojít do dalších fází. Neboť dopady na šikanovaného, které jsou uvedeny v dílčí kapitole, mohou být velmi závažné. Proto je nutné, aby školy měli preventivní programy a strategie na předcházení šikany. Možnosti prevence šikany jsou opět uvedeny v dílčí kapitole.

Následující kapitola se zabývala projevy Aspergerova syndromu, které se vztahují k oblastem, u kterých mají jedinci s tímto syndromem různá omezení. Jednalo se o projevy

v oblastech sociálního chování, jazyku a řeči, zájmů a rituálů. Dále v pohybové a kognitivní oblasti a v oblasti citlivosti smyslů. Každá tato oblast má mnoho různých projevů, které se objevují u Aspergerova syndromu. U každého jedince se projevuje jinak, proto nelze definovat přesné projevy, které by popisovaly každého jedince s AS.

Tyto projevy u Aspergerova syndromu se mohou stát příčinou šikany, které byly popsány v kapitole o formách šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Jak pomoci žákům s Aspergerovým syndromem, aby se tyto projevy nevyskytovaly nebo vyskytovaly, ale v menší míře a tím se snížila možnost vzniku šikany, bylo popsáno v kapitole, která podala možnosti primární prevence šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Byla zaměřena především na problematické oblasti, kvůli kterým jsou žáci s tímto syndromem nejčastěji šikanováni. Také byly představeny strategie či postupy, které mohou být využity v praxi při předcházení výskytu negativního jevu šikany.

Dále obsahuje kapitolu s výzkumnou částí, ve které byl použit jako výzkumný nástroj dotazník. Záměrem bakalářské práce, bylo seznámit s problematikou šikany u žáků s AS. Zjistit jaká je její nejčastější forma, podoba a projev, který se vyskytuje u žáků s AS na běžných školách. Na stanovené cíle výzkumného šetření byly získány odpovědi. Prvním cílem bylo zjistit, jaká je nejčastější forma šikany u žáků s Aspergerovým syndromem. Z výzkumného šetření bylo zjištěno, že se jedná o psychické šikanování. Jak už bylo v teoretické části uvedeno, tato forma šikany je velmi zákeřná, neboť je těžko odhalitelná a její dopady na jedince mohou být celoživotní nebo mohou skončit až smrtí. Avšak tato forma šikany se vyskytovala na školách jen zřídka. Dalším cílem bylo zjistit, jaká podoba šikany se nejčastěji objevuje u žáků s Aspergerovým syndromem. Z výzkumného šetření bylo zjištěno, že se zřídka vyskytuje šikana verbální pasivní přímá. Třetím cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaký projev šikany u žáků s AS se vyskytuje nejčastěji. Bylo zjištěno, že zřídka se vyskytuje přehlížení žáka s AS. U čtvrtého cíle, bylo cílem zjistit, které místo školy, je nejčastějším místem šikany. Z výzkumného šetření bylo zjištěno, že se šikana vyskytuje velmi zřídka ve třídě. U pátého cíle, bylo cílem zjistit, co by šikaně na škole u žáků s Aspergerovým syndromem zabránilo. Podle odpovědí respondentů, by šikaně u žáků s AS, zabránila občas lepší spolupráce s rodiči. Dále bylo zjištěno, že v oblasti primární prevence šikany u žáků s AS, školy občas poskytují školní poskytování poradenských služeb. Při výskytu šikany u žáka s AS ji na školách často řeší třídní učitel. Školy při řešení šikany u žáka s AS spolupracují často s rodiči.

Z celého výzkumného šetření se projevy šikany na školách objevovali „velmi zřídka“ nebo „zřídka“, z toho lze usoudit, že se na školách šikana objevuje, ale v malé míře. V oblasti primární prevence šikany u žáků s Aspergerovým syndromem se školy snaží poskytovat

potřebné informace o této problematice prostřednictvím školních poradenských služeb, zakládají si na spolupráci s rodiči a výskyt šikany se okamžitě snaží řešit třídní učitel. Jeden z respondentů v dotazníku uvedl, že „Šikana je minimální! Okamžitě se řeší, je max. verbální, dbáme na prevenci.“ Což potvrzuje výsledek, který byl získán z výzkumného šetření. Také bylo zjištěno, že mnohdy ani pedagogičtí pracovníci netuší, že vyskytované negativní projevy, už mohou být známkou šikany. To se potvrdilo ve výzkumném šetření, kde někteří respondenti uváděli, že se šikana nevyskytuje, ale u jednotlivých projevů uváděli příklady z vlastní zkušenosti, kdy tyto příklady byly jednoznačnou známkou šikany. Proto je důležité, aby všichni pedagogičtí pracovníci, byli dostatečně informováni o problematice žáka s AS a věděli, ve kterých oblastech má jedinec s tímto syndromem problémy. Pokud pedagogičtí pracovníci budou znát slabé stránky žáka s AS, mohou zavčas použít různých strategií a doporučení, jak tyto nedokonalosti kompenzovat, a tím předcházet možnosti výskytu šikany.

Z celého výzkumného šetření je možné vyvodit závěr, že se šikana na školách u žáků s Aspergerovým syndromem vyskytuje velmi zřídka až zřídka a že její nejčastější forma je psychická. Má nejčastější podobu verbální pasivní přímé a její nejčastějším projevem je přehlížení žáka s AS. Právě kvůli obtížnosti rozpoznání této formy šikany, která bývá mnohdy skrytá i pro pedagogické pracovníky, se vyskytuje na školách nejčastěji.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ODBORNÉ PUBLIKACE

- ANDERLIKOVÁ, Lore. *Cesta k inkluzi: Úvahy z praxe a pro praxi*. Praha: Stanislav Juhaňák- TRITON, 2014. ISBN 978-80-7387-765-1.
- ATTWOOD, Tony. *Aspergerův syndrom: porucha sociálních vztahů a komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-979-8
- BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-08-9
- BITTMANNOVÁ, Lenka a Julius BITTMANN. *Prevence a účinné řešení šikany: u žáků a studentů s Aspergerovým syndromem a vysoce funkčním autismem*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-15-2
- DUBIN, Nick. *Asperger syndrome and bullying: strategies and solutions*, 2007. ISBN 978-1-84310-846-7
- DUBIN, Nick. *Šikana dětí s poruchami autistického spektra*. Praha: Portál, 2009, Speciální pedagogika. ISBN 978-80-7367-553-0
- GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-879-1
- GERLICOVÁ, Markéta. *Muzikoterapie v praxi: příběhy muzikoterapeutických cest*. Praha: Grada Publishing, 2014, ISBN 978-80-247-4581-7
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, ISBN 80-85931-79-6
- HOLLÝ, Karol a Karol HORNÁČEK. *Hipoterapie: léčba pomocí koně*. Ostrava: Montanex, 2005, ISBN 80-7225-190-2
- JACOBS, Debra S. a Dion E. BETTS. *Nácvik sebeobsluhy a sociálních dovedností u dětí s autismem*. Praha: Portál, 2013, ISBN 978-80-262-0498-5
- KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: Cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.
- KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
- KROUPOVÁ, Kateřina. *Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy*. Praha: Grada, 2016, Pedagogika. ISBN 978-80-247-5264-8
- LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.
- PASTIERIKOVÁ, Lucia. *Porucha autistického spektra*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. ISBN 978-80-244-3732-3
- POTMĚŠILOVÁ, Petra a Petra SOBKOVÁ. *Arteterapie a artefletika nejen pro sociální pedagogy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-3120-8
- ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9
- ŘÍHOVÁ, Alena. *Porucha autistického spektra: (pomoc pro rodiče dětí s PAS)*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. ISBN 978-80-244-2677-8
- SAINSBURY, Clare. *Marťan na hřišti: jak porozumět žákům s Aspergerovým syndromem*. Pasparta, 2016, ISBN 978-80-905993-8-3.

ŠMELOVÁ, Eva, Eva SOURALOVÁ a Alena PETROVÁ. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017, Monografie. ISBN 978-80-244-4911-1

TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Průvodce školní inkluzí: aneb Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-008-1.

THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-091-7

VALENTA, Milan. *Dramaterapie. 4., aktualiz. a rozš. vyd., V nakl. Grada 2*. Praha: Grada Publishing, 2011, ISBN 978-80-247-3851-2

VÁGNEROVÁ, Kateřina a kolektiv. *Minimalizace šikany: Praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-912-5

ČASOPISY

BLAŽKOVÁ, Růžena. MÁTLOVÁ, Zuzana. *Vzdělávání dětí s Aspergerovým syndromem v matematice na 1. stupni základní školy*. Komenský. 2017.141 (04). ISSN 0323-0449

WEBOVÉ ZDROJE

AANE: ASPERGER/ AUTISM NETWORK [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.aane.org/about-us/about-our-organization/>

A better future for children with Autism, Asperger's Syndrome and related developmental disorders [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.autism-help.org>

Action for Asperger's: Welcome to the online home of Action for Asperger's [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <https://www.actionforaspergers.org/>

Asociace pomáhající lidem s autismem [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.apla-ok.cz>

Aspen: asperger autism spectrum education network [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: www.aspenj.org

Aspergerův syndrom.cz [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.aspergeruvsyndrom.cz/>

Asperger-Syndrome.me.uk: Offering Help, Support and Information regarding Asperger Syndrome [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: www.asperger-syndrome.me.uk

A.S.S.G.O: No. 1 Resource made by AS people in the UK! [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.assupportgrouponline.org/>

AUT - Centrum o.p.s.: Centrum terapeutické péče o děti s autismem a poruchami chování Více zde: <http://www.aut-centrum.cz/autismus/proc-aba/> [online]. [cit. 2018-01-03]. Dostupné z: <http://www.aut-centrum.cz/autismus/proc-aba/>

Autism Spektrum [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <https://www.autismspectrum.org.au/content/about-aspect>

Autism Spectrum Connection [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z <http://www.aspergersyndrome.org/>

AUTISTIK [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.autistik.eu/>

BĚLOHLÁVKOVÁ, Lucie - KBT terapeutka pro děti a dospělé [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.kbt-belohlavkova.cz/o-mn%C4%9B.php>

GRYCOVÁ, Lenka. Aspergerův syndrom. PHARMANEWS [online]. [cit. 2017-09-29]. Dostupné z: <http://www.pharmanews.cz/clanek/aspergeruv-syndrom/>

InternetPoradna.cz [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.internetporadna.cz/>

Jdeme Autistům Naproti z.s. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.jan-olomouc.cz>

Jsme Národní ústav pro autismus, z.ú.: Dříve APLA Praha. [online]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://www.praha.apla.cz/phdr-katerina-thorova-ph-d.html>

Linka bezpečí [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.linkabezpeci.cz>

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení: Č.j. 24 246/2008-6 [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.sspu-opava.cz/UserFiles/File/Prevence_sikany.pdf

Minimalizace šikany [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.minimalizacesikany.cz/>

NAC [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.nationalautismcenter.org/about-nac/>
National Autism Association [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.autismsafety.org/index.php>

Pedagog inkluze pro střední školy: 5.6. Zakotvení inkluze v legislativě [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: <http://www.pedagoginkluz.cz/56-zakotveni-inkluz-v-legislative>

Portál nejen pro rodiče dětí s autismem [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.modraberuska.cz>

Portál o poruchách autistického spektra [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/>

Prevence-info.cz: Prevence rizikového chování [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.prevence-info.cz>

Společenství proti šikaně [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.sikana.org>

Spolek rodičů a přátel dětí s autismem [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.rain-man.cz/o-nas/>

TONY ATTWOOD [online]. [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://www.tonyattwood.com.au/tony-attwood-s-profile>

Triangl centrum pro rodinu [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.centrumtriangl.cz/>

US Autism & Asperger Association [online]. [cit. 2017-12-25]. Dostupné z: <http://www.usautism.org/index.htm>

Vnímám svět jinak. NEŘEŠ TO.. [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.zasklem.com/o-sdruzeni/>

YOUR LITTLE PROFESSOR [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.yourlittleprofessor.com/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Zkratka	Význam
AP	Asistentka pedagoga
AS	Aspergerův syndrom
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže tělovýchovy
PAS	Poruchy autistického spektra

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Formy šikany a jejich projevy

Tabulka 2: Motivy šikany a jejich projevy

Tabulka 3: Přehled výsledných hodnot u jednotlivých položek

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

Vázané přílohy

Příloha 1: Dotazník pro pedagogické pracovníky

Příloha 2: Přehled jednotlivých odpovědí od respondentů

Volné přílohy

Příloha 3: CD s prací v elektronické formě

DOTAZNÍK

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

Tímto se na Vás obracím o pomoc ve výzkumném šetření v oblasti šikany u žáků s Aspergerovým syndromem (AS). Cílem tohoto dotazníku, je zjištění nejčastějších forem šikany u žáků s Aspergerovým syndromem (AS). Prosím, vyberte číslo ze stupnice 1-5, abyste ukázali, do jaké míry se šikana projevuje. Číslo 1 se týká událostí, které jsou velmi zřídka (tj. nikdy nebo jednou za rok), zatímco číslo 5 se týká událostí, které jsou velmi často. Dotazník je anonymní a jeho výsledky budou použity při zpracování bakalářské práce.

Číslo 1 znamená "velmi zřídka" a číslo 5 "velmi často".

1. Ve škole vidím často tyto incidenty k žákovi s AS:

a) fyzická šikana (např. bití, tlačení)	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
b) psychické šikanování (např. nadávání)	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
c) ekonomická šikana (např. vydírání peněz)	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
d) kyberšikana pomocí technologických prostředků	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>

2. Žáci projevují tyto známky šikany (fyzické aktivní přímé) k žákovi s AS:

a) fackování	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
b) škrcení	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
c) popisování oblečení	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
d) bití pěstmi	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
e) rvačky	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
f) podrážení nohou	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
g) štípání	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>				<i>Velmi často</i>
h) tahání za vlasy	1	2	3	4	5

3. Žáci projevují tyto známky šikany (fyzické aktivní nepřímé) k žákovi s AS:

		<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
a) ničení věcí žákovi	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
b) agresor vede ostatní, aby žáka s AS bili	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
c) agresor vede ostatní, aby žáka s AS fackovali	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
		<i>často</i>				
d) agresor vede ostatní, aby žákovi s AS popisovali oblečení	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
e) agresor vede ostatní, aby žáka s AS škrtili	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		

4. Žáci projevují tyto známky šikany (fyzické pasivní přímé) k žákovi s AS:

a) bránění žákovi s AS si sednout	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
b) odcizování peněz, dokladů	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
c) bránění žákovi s AS zapojit se do hry	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
d) odcizování jídla a pití	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
e) bránění žákovi s AS jít za učitelem	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		

5. Žáci projevují tyto známky šikany (fyzické pasivní nepřímé) k žákovi s AS:

a) bránění odejít ze třídy	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
b) bránění odejít na wc	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
c) zakazování pít	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
d) zakazování jíst	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		
e) zakazování mluvit	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		

6. Žáci projevují tyto známky šikany (verbální aktivní přímá) k žákovi s AS:

a) nadávky (vulgární výrazy)	1	2	3	4	5	
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>		

Prosím specifikujte: _____

b) urážky (např. „Ty jsi hloupý!“)

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

Prosím specifikujte: _____

c) ironie (člověk říká, co nemyslí vážně např. „Je fakt super, že jsi vyhrál tu blbou olympiádu.“)

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

Prosím specifikujte: _____

d) výsměch (např. „Aby ses nepředřel...“)

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

Prosím specifikujte: _____

e) vyhrožování (např. „Opovaž se něco říct!“)

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

Prosím specifikujte: _____

7. Žáci projevují tyto známky šikany (verbální aktivní nepřímá) k žákovi s AS:

a) pomluvy (např. „On je hulvát ,protože má asperg.“)

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

Prosím specifikujte: _____

b) rozšiřování obvinění

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

c) kreslení obrázků žáka s AS

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

d) skládání básní o žákovi s AS

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

e) psaní nevhodných textů o žákovi s AS

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

f) nevhodné poznámky (např. „Kdyby tu nebyl on, tak by tu byl klid.“)

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

Prosím specifikujte: _____

g) nevhodné žerty (např. nalepený lísteček na zádech)

1	2	3	4	5
Velmi zřídka			Velmi často	

8. Žáci projevují tyto známky šikany (verbální pasivní přímá) k žákovi s AS:

a) přehlížení	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
b) neodpovídání na pozdrav	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
c) neodpovídání na dotaz	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
d) ignorace	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
e) odsednutí si	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
f) nereagování na prosbu žáka	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
g) sarkasmus (např. " To se ti teda povedlo!")	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	

Prosím specifikujte: _____

h) obviňování	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	

9. Žáci projevují tyto známky šikany (verbální pasivní nepřímá) k žákovi s AS:

a) nezastání se žáka s AS, když ho bijí	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
b) nezastání se žáka s AS, když mu ničí věci	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
c) nezastání se žáka s AS, když mu berou věci	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
d) nezastání se žáka s AS, když ho pomlouvají	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
e) nezastání se žáka s AS, když mu nadávají	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	

10. Šikana se objevuje na těchto místech:

a) v šatnách	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	

b) na toaletách	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
c) v jídelně	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
d) ve třídě	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
e) na chodbě	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	

11. V oblasti primární prevence šikany u žáků s AS Vaše škola poskytuje žákům nebo rodičům :

a) školní poskytování poradenských služeb	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
b) seznámení s problematikou za využití webových stránek	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
c) seznámení s problematikou na třídních schůzkách	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
d) seznámení s problematikou pomocí přednášek či besed	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
e) seznámení s problematikou pomocí letáček a brožur	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	

12. Při výskytu šikany u žáka s AS ji na Vaší škole řeší:

a) školní metodik prevence	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
b) výchovný poradce	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
c) třídní učitel	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
d) ředitel	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	
e) školní psycholog	1	2	3	4	5
	<i>Velmi zřídka</i>			<i>Velmi často</i>	

13. Vaše škola při řešení šikany u žáka s AS spolupracuje:

a) Pedagogicko- psychologická poradna	1	2	3	4	5

b) Středisko výchovné péče	Velmi zřídka				Velmi často
	1	2	3	4	5
	Velmi zřídka				Velmi často
c) Speciálně pedagogická centra		1	2	3	4
		1	2	3	4
	Velmi zřídka				Velmi často
d) Ambulantní klinický psycholog		1	2	3	4
		1	2	3	4
	Velmi zřídka				Velmi často
e) s rodiči		1	2	3	4
		1	2	3	4
	Velmi zřídka				Velmi často

14. Ve Vaší škole by šikaně žáků s AS zabránilo:

a) zlepšení školního programu proti šikanování		1	2	3	4	5
	Velmi zřídka					Velmi často
b) více kvalifikovaných pracovníků		1	2	3	4	5
	Velmi zřídka					Velmi často
c) zvýšený dozor		1	2	3	4	5
	Velmi zřídka					Velmi často
d) lepší spolupráce s rodiči		1	2	3	4	5
	Velmi zřídka					Velmi často
e) větší informovanost o problematice žáka		1	2	3	4	5
	Velmi zřídka					Velmi často

Děkuji Vám za čas, který jste věnovali při zpracování dotazníku.

Respondent	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33			
Okruh a položka																																				
11 a	4	4	3	3	2	4	3	3	4	4	5	4	5	3	5	1	1	4	5	1	5	3	1	3	4	4	1	4	3	5	5	2	3			
11 b	2	3	3	3	2	4	3	3	1	4	3	2	2	5	5	1	1	3	5	1	3	3	1	1	5	1	1	1	2	3	4	1	1			
11 c	3	5	3	3	1	3	4	3	3	4	4	3	5	5	3	1	1	3	5	1	3	3	5	5	5	3	1	3	3	4	5	1	1			
11 d	1	2	2	1	2	2	3	1	3	2	3	3	2	3	3	1	1	2	5	1	4	1	5	1	5	2	1	1	3	3	5	1	3			
11 e	1	2	3	1	2	2	3	1	1	1	3	3	3	3	3	1	1	3	5	1	4	2	4	3	2	1	1	1	2	3	4	1	2			
12 a	5	5	4	4	2	3	4	5	5	3	5	4	5	1	5	1	1	3	5	1	5	3	4	3	1	1	1	4	5	4	5	1	5			
12 b	2	5	4	3	1	3	5	5	5	3	5	2	1	3	5	1	1	3	5	1	5	2	4	5	1	1	1	5	5	4	5	1	5			
12 c	5	5	4	4	3	3	5	5	5	3	5	4	5	5	5	1	1	3	1	1	5	4	5	5	1	1	1	5	3	4	5	1	5			
12 d	5	2	4	1	3	3	4	5	5	2	5	3	5	3	5	1	1	3	1	1	5	3	5	5	1	1	1	3	3	1	3	1	5			
12 e	1	1	1	1	3	1	3	1	1	1	1	2	1	1	5	1	1	3	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	5	5	5	1	5		
13 a	5	4	3	3	3	4	5	5	5	5	3	3	3	1	1	1	1	2	5	1	3	3	1	5	1	1	1	1	1	5	5	1	5			
13 b	1	1	1	2	1	1	3	1	1	1	1	2	3	1	1	1	1	2	1	1	3	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
13 c	5	5	3	3	1	3	5	3	5	3	1	4	5	5	1	1	1	3	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	1	5	1	1	1			
13 d	1	3	1	2	1	1	5	2	1	1	1	2	1	5	1	1	1	3	1	1	1	1	1	3	1	1	1	2	3	1	1	1	1			
13 e	5	5	4	5	3	4	5	5	5	5	4	5	5	5	5	1	1	3	5	1	5	3	1	5	1	1	1	4	5	5	5	1	5			
14 a	1	1	1	3	1	1	2	5	2	1	1	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	2	1	1	1	1	4	3	1	2	1			
14 b	3	3	1	2	3	1	2	3	3	3	3	3	3	5	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1	1	1	3	5	5	1	5	1			
14 c	3	5	1	3	1	1	2	3	2	3	3	3	2	5	1	1	1	2	1	1	1	1	4	3	1	1	1	3	3	1	1	2	1			
14 d	3	5	3	2	1	1	4	5	3	4	3	5	3	5	1	1	1	2	3	1	1	1	5	1	1	1	1	4	5	3	1	5	4			
14 e	3	4	3	5	1	2	3	3	4	3	3	4	3	5	1	1	1	1	1	1	1	1	5	2	1	1	1	4	3	5	1	5	1			

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Anna Krejzarová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Jitka Nábělková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Formy šikany u žáků s Aspergerovým syndromem v běžné škole
Název v angličtině:	Forms of bullying in pupils with Asperger syndrome at regular school
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá problematikou šikany u žáků s Aspergerovým syndromem, kteří navštěvují běžné školy. Zjišťuje formu, podobu a projev šikany, který se nejčastěji vyskytuje u těchto žáků.
Klíčová slova:	Aspergerův syndrom, šikana, inkluze, terapie, péče
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the issue of bullying in pupils with Asperger syndrome, who are visiting regular schools. Theses discovers the form, form and manifestations of bullying that are the most commonly occurs with these pupils.
Klíčová slova v angličtině:	Asperger syndrome, bullying, inclusion, therapy, care
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Dotazník pro pedagogické pracovníky Příloha 2: Přehled jednotlivých odpovědí od respondentů
Rozsah práce:	59 s.
Jazyk práce:	Čeština